МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри ФМФР
Баранова В.Г.

“____”_____2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»**

за магістерською програмою професійного спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»

на тему: «**Управління ризиками комерційного банку»**

Виконавець:
здобувач факультету **ФБС**

Веніамін СУЛІМА
/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Ірина ЛАПІНА
/підпис/

Одеса 2025

ЗМІСТ

ВСТУП……. 3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ…….……..…..…… 8
1.1. Економічна сутність банківських ризиків та їх класифікація…… 8
1.2. Основи системи управління ризиками в комерційному банку ..…….. 16
1.3. Система управління ризиками в банку та її інформаційне забезпечення ……..…….. 23
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ АТ «ВСТ БАНК»…….. 31
2.1. Система управління ризиками комерційного банку АТ «ВСТ БАНК»…… 31
2.2. Аналіз кредитного ризику банку АТ «ВСТ БАНК»……... 40
2.3. Аналіз ризику ліквідності банку АТ «ВСТ БАНК»……..……. 54
2.4. Аналіз управління ринковим ризиком банку АТ «ВСТ БАНК»…… 59
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ……..…..…….. 64
3.1. Використання кореляційно-регресійного моделювання в аналізі та прогнозу ризику кредитного портфелю банку…..……..…….. 64
3.2. Стрес-тестування фінансової стійкості банків як інструмент управління фінансовими ризиками…….…….……...….. 68
3.3. Рекомендації щодо удосконалення управління ризиками комерційного банку АТ «ВСТ БАНК»….……. 75
ВИСНОВКИ……. 85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……... 91
ДОДАТКИ……. 96

ВСТУП

Управління ризиками у банківському секторі сьогодні є ключовим інструментом забезпечення фінансової стабільності, стійкості кредитних установ та довіри вкладників і інвесторів. Актуальність цього напряму зумовлена комплексом факторів, які суттєво підвищують вразливість банків до внутрішніх і зовнішніх шоків та вимагають формування якісно нових підходів до ризик-менеджменту.

Передусім, сучасне фінансове середовище характеризується високою мінливістю макроекономічних умов, посиленням геополітичних ризиків та зростанням ролі несприятливих подій, що мають системний характер. Для України ці виклики є особливо значущими, оскільки банківська система працює в умовах повномасштабної війни, трансформації ринку капіталів та структурної перебудови економіки. У таких обставинах підвищується ймовірність кредитних, ліквідних, процентних та операційних ризиків, що безпосередньо впливають на якість активів та платоспроможність банків.

Крім того, зростаюча складність фінансових продуктів і технологічна модернізація банківської діяльності потребують оновлення методологій і моделей ризик-менеджменту. Впровадження цифрових сервісів, автоматизованих алгоритмів та дистанційних каналів обслуговування супроводжується появою нових загроз — кіберризиків, моделей шахрайства та вразливостей, пов’язаних із обробкою великих масивів даних. Це актуалізує необхідність інтеграції сучасних технологічних рішень у систему управління ризиками та забезпечення їх постійної адаптації до нових сценаріїв.

Важливою складовою актуальності є зростання нормативних вимог з боку міжнародних і національних регуляторів. Стандарти Базеля, вимоги до достатності капіталу, нові підходи до оцінювання якості кредитних активів та методів стрес-тестування формують рамку, в межах якої банки повинні забезпечувати надійність своїх операцій. Відповідність цим вимогам стає

стратегічною передумовою конкурентоспроможності та можливості доступу до глобальних фінансових ринків.

Особливої уваги набуває питання управління кредитним ризиком, який традиційно є найбільш значущим у структурі ризиків банків. У період економічної турбулентності, зниження платоспроможності позичальників та збільшення рівня проблемної заборгованості ефективність механізмів оцінки, моніторингу та реструктуризації кредитів стає визначальною для збереження стабільності кредитного портфеля та захисту інтересів вкладників.

Таким чином, актуальність управління ризиками в банківському секторі визначається потребою забезпечення стійкості фінансової системи в умовах невизначеності, інноваційних трансформацій та зростання зовнішніх загроз. Ефективний ризик-менеджмент не лише зменшує вразливість банків до негативних факторів, а й створює підґрунтя для стратегічного розвитку, підвищення довіри до банківської системи та формування умов для економічного зростання.

Питання ризиків у зарубіжній банківській теорії та практиці посідає одне з провідних місць. Значний внесок у вивчення механізмів управління банківськими ризиками зробили такі зарубіжні науковці, як Г. Айленберг, Г. Асхауер, К. Бартроп, Ж. Вігуру, І. Гаумерт, У. Гюде, Д. МакНотон, Ж. Матука, Ф. Мішкін, Е. Роланд, П. Роуз, Д. Сінкі, Т. У. Кох та інші. Україні дослідження окремих аспектів ризик-менеджменту в банках представлені працями З. М. Васильченка, В. В. Вітлінського, І. С. Гуцала, О. В. Дзюблюка, О. Кириченка, А. М. Мороза, Л. О. Примостка, В. Т. Севрука та низки інших авторів.

Серед різновидів ризиків, характерних для банківської діяльності, провідну роль відіграють фінансові ризики. Водночас у вітчизняній теорії і практиці спостерігається нестача комплексних теоретичних праць і прикладних розробок щодо системної оцінки та управління фінансовими ризиками банків. Це зумовлює практичну та наукову необхідність удосконалення методик оцінювання ризиків і вибору оптимальних інструментів їх мінімізації.

Особливу актуальність дослідження набуває в умовах перехідної економіки, де рівень ризиків істотно вищий, ніж у стабільних ринкових системах. У національній банківській практиці часто фіксуються проблеми довіри клієнтів і держави до банківської системи, що додатково підсилює потребу в надійних механізмах захисту від ризиків. Хоча окремі засоби ризик-менеджменту застосовуються на практиці, їхня комплексність і ефективність залишаються недостатніми.

Водночас саме у періоди трансформації банківського сектору в умовах перехідної економіки ефективність використання різноманітних фінансово-кредитних інструментів визначає перспективи розвитку банків, рівень їх прибутковості та ризики втрати ліквідності чи банкрутства. Таким чином, забезпечення стабільності банківської діяльності потребує системного підходу до організації процесів оцінювання та управління ризиками.

Метою магістерського роботи є дослідження теоретичних основ системи управління ризиками комерційного банку та вивчення факторів, що її формують, з подальшою розробкою рекомендацій щодо напрямів удосконалення системи управління ризиками комерційного банку АТ «ВСТ БАНК».

Відповідно до цієї мети визначено сукупність основних завдань, спрямованих на її досягнення:

1) визначити економічна сутність банківських ризиків та дослідити їх класифікацію;

2) розглянути основи системи управління ризиками в комерційному банку;

3) визначити інформаційне забезпечення системи управління ризиками в банку;

4) дослідити систему управління ризиками в комерційного банку АТ «ВСТ БАНК»;

5) оцінити рівень кредитного ризику банку АТ «ВСТ БАНК»;

6) оцінити рівень ризику ліквідності банку АТ «ВСТ БАНК»;

7) провести аналіз управління ринковим ризиком банку АТ «ВСТ БАНК»;

8) провести кореляційно-регресійне моделювання щодо прогнозу ризику кредитного портфелю банку;

9) дослідити результати стрес-тестування фінансової стійкості банків як інструменту управління фінансовими ризиками;

10) надати рекомендації щодо удосконалення інструментарію та організації системи управління ризиками комерційного банку АТ «ВСТ БАНК».

Об'єктом дипломного дослідження є процеси управління ризиками комерційного банку АТ «ВСТ БАНК».

Предметом дипломного дослідження є теоретичні та практичні основи системи управління ризиками комерційних банків і розробка рекомендацій щодо її удосконалення.

У дослідженні було застосовано такі методи: структурно-логічний аналіз – для формування логічної схеми та структури кваліфікаційної роботи; історичний метод і метод порівняння – для вивчення підходів до трактування понять «ризик», «банківський ризик» та «управління ризиками»; абстрагування від другорядних аспектів – для визначення ключових ризиків, що впливають на діяльність банку; статистичні методи, зокрема порівняння – для зіставлення фактичних показників за відповідні періоди під час аналізу системи управління ризиками та функціонування АТ «ВСТ БАНК» загалом; а також методи аналізу і синтезу. Із економічних методів у роботі було використано табличне та графічне моделювання.

Теоретико-інформаційну основу дослідження формують нормативно-правові акти, що регламентують банківську діяльність у сфері ризик-менеджменту, зокрема банківське законодавство, інструкції, положення й рекомендації Базельського комітету, а також нормативні документи Національного банку України. Також використано наукові публікації українських і зарубіжних дослідників, матеріали науково-практичних

конференцій, присвячених питанням організації та підвищення ефективності управління ризиками, результати науково-дослідних робіт, електронні та дистанційні ресурси, а також офіційну звітність АТ «ВСТ БАНК».

Основні положення, висновки та рекомендації роботи ґрунтуються на аналізі та узагальненні даних Державної казначейської служби України, навчальних матеріалів НБУ та інформації з мережі Інтернет.

Матеріали кваліфікаційного дослідження були висвітлені на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Глобалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки» (ОНЕУ, 16.10.2025 р.).

Кваліфікаційна робота складається з змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 95 сторінок (без додатків). Робота містить 25 рисунків, 12 таблиць та 6 додатків. Список використаних джерел містить 43 найменування.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Економічна сутність банківських ризиків та їх класифікація

Виконання умов розвитку банківського сектору України та входження до міжнародного банківського сектору змінює підходи до управління фінансовими процесами в комерційних банках. Сьогодні дуже популярний підхід, відомий як ризик-орієнтоване управління до управління комерційними банками в різних секторах, при цьому вкрай важливо визначити та пояснити сутність та основні особливості управління ризиками в банках.

Терміни «ризик», «банківський ризик» чітко не визначені. Слід зазначити, що практично будь-яке тлумачення цієї економічної категорії є справедливим, оскільки воно відображає різні очікування між топ-менеджментом банків та наглядовими органами. Крім того, класифікація банківських ризиків є дуже важливою не тільки з теоретичного аспекту, але й практично, оскільки саме від її точності залежить адекватна ідентифікація ризику та кількісна оцінка, правильне застосування методів уникнення та ступінь зниження ризику, отже, ефективність функціонування самої системи управління банківськими ризиками [13].

Рівень ризику в банках значно вищий порівняно з будь-якою іншою сферою економічної діяльності в основному через характер операцій, що здійснюються. У більшості країн світу саме банківська діяльність підпадає під суворе регулювання з боку урядів через спеціальні регуляторні органи. Крім того, банківський ризик має більш збиткові наслідки, якщо він матеріалізується, оскільки банкрутство банку обмежує доступ багатьох фізичних та юридичних осіб до фінансових ресурсів, що призводить до неплатоспроможності як фізичних, так і юридичних осіб. Питання управління банківськими ризиками є актуальним для України, оскільки вітчизняні комерційні банки характеризуються схильністю як до неплатоспроможності,

так і до банкрутства, а також мають високий ступінь ризику. За даними Національного банку України, загальна кількість комерційних банків за п’ять років (2020 – 2025) скоротилася з 75 до 61 [24]. Дані на початок серпня 2025 року показали, що ця кількість скоротилася до 60 – тобто банки продовжують ліквідуватися, а Національний банк України визнає їх неплатоспроможними через високий рівень банківських ризиків.

Ризик у його звичайному значенні розглядається як «ймовірність небезпеки, можливість невдачі або випадкової дії в очікуванні хороших результатів» [15].

Можна відзначити, що ризик-орієнтований підхід є новим трендом у розвитку банківського менеджменту та банківського нагляду. Перші законодавчі та практичні впровадження щодо банківського ризику з'явилися протягом 1997-1998 років. Відповідно до Інструкції № 10 «Про порядок регулювання та аналізу діяльності комерційних банків» (постанова НБУ від 30.12.1997 р. № 469) банківський ризик визначався як можливість понесення банками збитків у разі виникнення несприятливих умов. Цією постановою Національного банку України від 30.12.1997 р. № 469 були встановлені нормативи ризику: максимальний розмір ризику на одного позичальника, норматив визначення «великих» кредитних ризиків, норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, що надаються одному інсайдеру, норматив максимального загального розміру кредитів, гарантій та поручительств інсайдерам, норматив максимального розміру міжбанківських кредитів, які мають бути надані одному інсайдеру, норматив рефінансування. інвестиційний норматив. Вони отримали подальший розвиток і частково застосовуються в практиці сучасного банківського нагляду.

В постанові Національного банку України «Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України» від 20 березня 1998 р. № 114, банківський ризик визначається як потенціал, який може бути реалізований зі збитками в несприятливих для банку умовах, а також у незаконних або навмисних діях його працівників [30].

Методичними вказівками щодо перевірки банків «Система оцінки ризиків» від 15 березня 2004 р. № 104 визначено ризик у контексті банківської діяльності як «ризик – це ймовірність того, що події, очікувані чи несподівані, можуть мати негативний вплив на капітал та/або дохід банку» [21].

Суттєва переоцінка природи банківського ризику відбулася після кризових подій 2013-2014 рр. Положення про організацію системи управління ризиками в банках і банківських групах України від 11 червня 2018 р. № 64 визначає ризик як «ймовірність збитків або додаткових збитків або неотримання доходу, або невиконання стороною зобов'язань за договором внаслідок впливу негативних внутрішніх і зовнішніх чинників» [31]. Тобто, можна зазначити, що банківські ризики виникають під дією негативних внутрішніх і зовнішніх факторів, які необхідно постійно контролювати, а також моделювати.

Практичні основи банківських ризиків поглиблено в:

– рішення Національного банку України «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28 серпня 2001 р. № 368 [28];

– постанова Національного банку України «Методичні вказівки щодо інспектування банків «Система оцінки ризиків» від 15 березня 2004 р. № 104 [21];

– постанова НБУ «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30 червня 2016 р. № 351 [27];

– постанова НБУ «Про затвердження Положення про оцінку стійкості банків та банківської системи України» від 22 грудня 2017 р. № 141 [29];

– постанова Національного банку України «Положення про організацію системи управління ризиками в банках та банківських групах України» від 11 червня 2018 р. № 64;

– постанова Національного банку України «Про затвердження Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні»

від 15 грудня 2017 р. № 803-рш.

Аналіз літератури щодо поняття «банківський ризик» показує, що більшість із них є ідентичними, а різниця полягає в тому, який підхід використовується для розуміння сутності ризику в цілому.

Як зазначила Зубова В. В., «банківські ризики являють собою цілісну систему, кількісний та якісний склад якої динамічно змінюється під впливом впровадження нових банківських продуктів, через розширення систем банківської автоматизації та транснаціоналізацію банківської діяльності» [13]. За визначенням Лисенок О. В., банківський ризик – це «об'єктивне явище, пов'язане з імовірністю того, що банк втратить частину своїх ресурсів і не отримає запланований дохід, а також можливість, яка може виникнути, отримати додатковий прибуток, якщо цьому сприятимуть зміни кон'юнктури фінансового ринку» [20].

«Імовірність того, що банк втратить частину коштів, не отримає доходу або збільшить витрати внаслідок здійснення банківських операцій та іншої діяльності, пов'язаної з його основною діяльністю» таке визначення банківського ризику також можна знайти в наукових працях [26].

В понятті «банківський ризик» звертається увага на його фінансову природу, яка проявляється у вигляді можливих результатів ризикової ситуації. Це зумовлює необхідність комплексної класифікації банківських ризиків. Цінність такої класифікації банківських ризиків полягає в її використанні для пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності управління ризиками комерційних банків. Така класифікація банківських ризиків має ґрунтуватися на врахуванні впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, що формують ризики.

У науковій літературі банківські ризики класифікують за різними ознаками. Ієрархія ризиків за ступенем їх важливості на конкретний момент часу будується залежно від ситуації, що склалася в даний момент у державі під впливом різних факторів. Найбільш повною є класифікація банківських ризиків, що викладена Пітером С. Роузом, в якої виділяється шість основних типів ризиків комерційного банку та чотири додаткових.

П. Роуз до основних типів ризиків додає такі ризики: кредитний ризик, ризик дисбалансу ліквідності, ринковий ризик, ризик відсоткової ставки, ризик недоотримання прибутку та ризик неплатоспроможності. До інших важливих типів ризиків П. Роуз додає ще чотири та визначає їх так: ризик інфляції, валютний ризик, політичний ризик і ризик зловживання.

Найбільша цінність цієї класифікації полягає в тому, що вона охоплює ендогенні та екзогенні банківські ризики, які безпосередньо стосуються діяльності банку. Банківські ризики пов'язані із загальною стратегією, прийнятою банком, його організаційною структурою, тим, як працюють внутрішні технологічні системи, узгодженістю політики всередині банків, а також із заходами, спрямованими проти шахрайства та помилок керівництва. Банки також повинні брати до уваги всі ризики, пов'язані із зовнішнім середовищем банку, включаючи макроекономічні та політичні чинники, правові умови та режим регулювання, а також загальну інфраструктуру фінансового сектора та платіжної системи.

В даний час банківська система України охоплює всі ті види ризиків, реалізація яких може загрожувати діяльності банку в цілому або підірвати його фінансовий стан і достатність капіталу. Таким чином, ця класифікація є цілком адекватною сучасному стану українських комерційних банків і може бути застосована на практиці.

Також однією із класифікацій ризиків банку є класифікація, встановлена НБУ відповідно до Методичних вказівок щодо інспектування банків «Система оцінки ризиків» НБУ [21], банківські ризики визначаються як ймовірність того, що очікувані або непередбачені події, можуть негативно вплинути на капітал та/або доходи комерційного банку. Вони випливають із специфіки банківської діяльності в ринкових умовах і означають ймовірність отримання доходів, менших за очікувані, плюс падіння вартості активів. Високі банківські ризики призводять до великих фінансових втрат і таким чином доводять банківську установу до стану банкрутства.

За даними Національного банку України, визначено дев'ять основних

категорій банківського ризику (рис. 1.1).

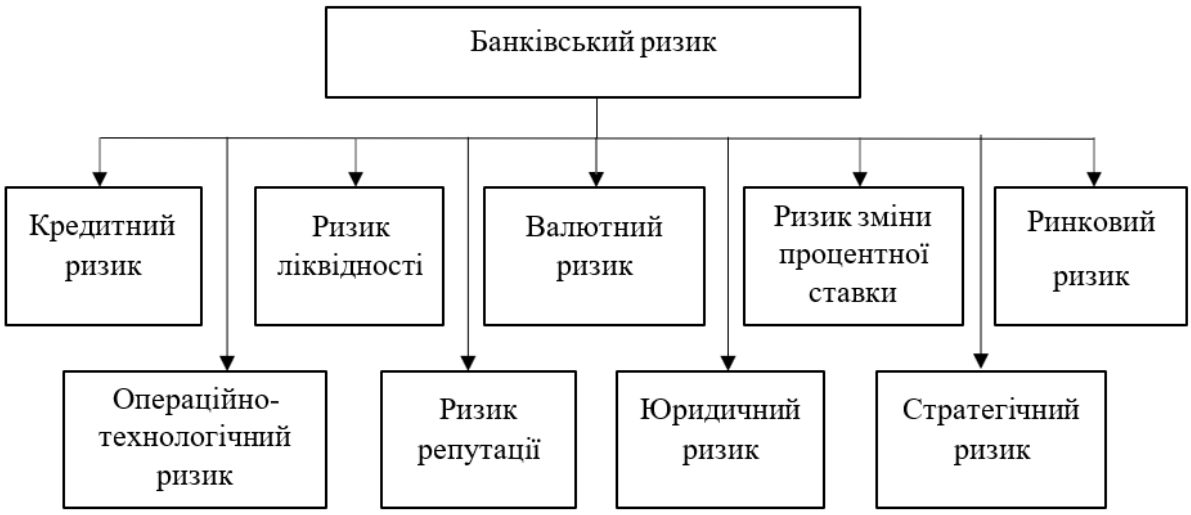

Рис. 1.1. Класифікація банківських ризиків за класифікацією НБУ

Вони не виключають одне одного, оскільки будь-який банківський продукт може одночасно наражати банк на широкий спектр ризиків [21]. Наведена класифікація відображає підхід Національного банку України до визначення банківських ризиків. Він також не є вичерпним і може бути доповнений окремими банками відповідно до їхнього власного уявлення про ризики, з якими вони працюють або планують працювати. Якщо це так, то банк має запровадити нормативні внутрішні правила для управління певними категоріями ризиків, які мають відображати найкращі світові та вітчизняні практики, зокрема ті, що надаються Базельським комітетом з банківського нагляду, а також відповідні Принципи корпоративного управління. Класифікація банківських ризиків згідно з класифікацією НБУ не виділяє інвестиційний ризик як окрему категорію банківського ризику, а включає ризик інвестування коштів до кредитного ризику.

Вихідним документом, який слід застосовувати при формуванні системи банківських ризиків, є Консультативний лист з банківського регулювання. Список ризиків, запропонований Базельським комітетом, можна розділити на три категорії: фінансові, функціональні та інші ризики поза банком (рис. 1.2).

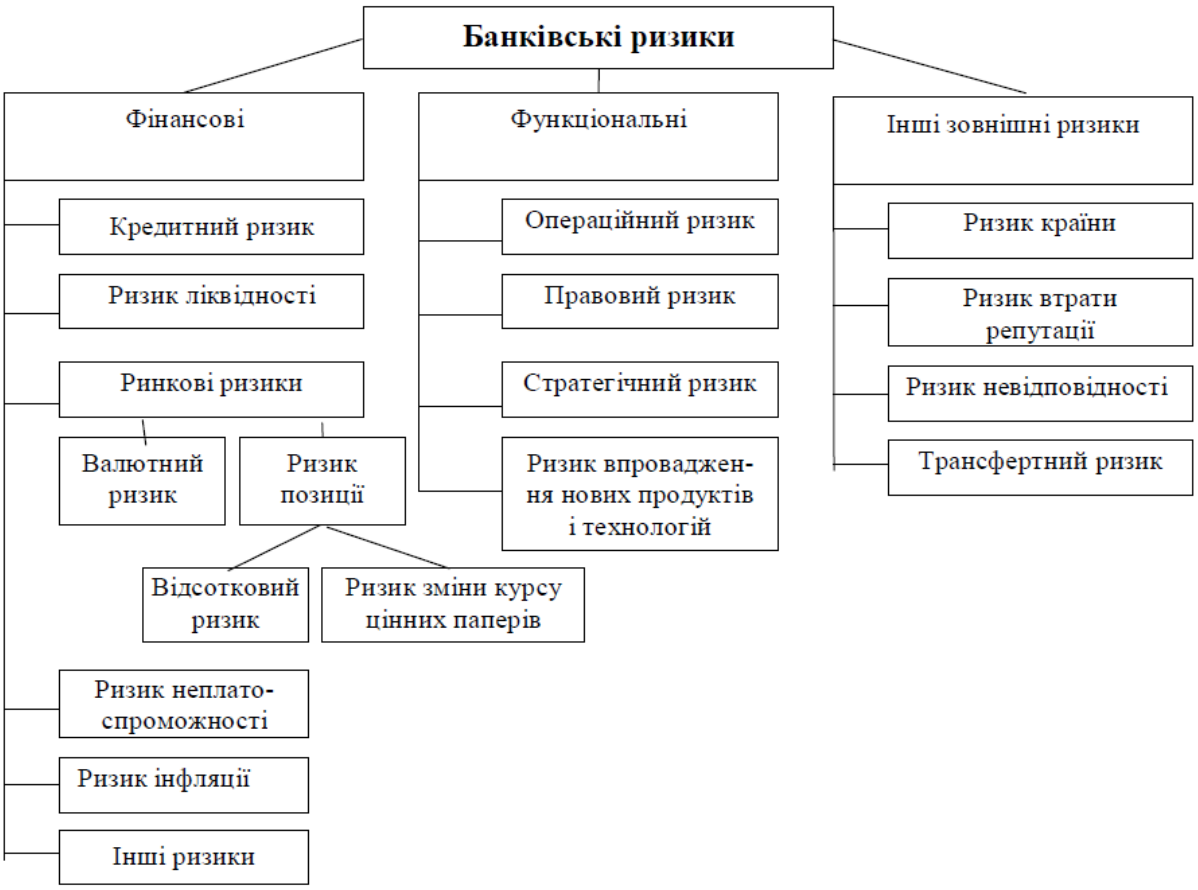

Рис. 1.2. Класифікація банківських ризиків за класифікацією Базельського комітету [23]

Фінансові ризики становлять найбільшу групу банківських ризиків. Вони визначаються як можливість грошових втрат і пов'язані з неочікуваними змінами обсягу, прибутковості, вартості та структури активів і пасивів. Основні фінансові ризики включають кредитний ризик, ризик незбалансованої ліквідності та ринковий ризик. До ринкових ризиків доцільно віднести процентний ризик, ризик зміни ринкової вартості цінних паперів, валютний ризик, ризик товарних операцій.

Проаналізуємо зазначені вище фінансові ризики. Особливе місце в банківській справі займає кредитний ризик. Такий ризик це – невпевненість банку в тому, що позичальник зберігатиме намір виконувати свої зобов'язання згідно з умовами кредитного договору, іншими словами, про ймовірність збитків у результаті кредитної діяльності.

Наступний ризик це – ризик незбалансованої ліквідності, якій має дві форми прояву:

– ймовірність збитків від неможливості отримати або продати актив у необхідній кількості протягом досить короткого часу через погіршення ринкових умов;

– ризик відсутності готівки або інших активів, які є достатньо ліквідними, щоб сплатити заборгованість іншим сторонам.

Основну частку в системі фінансових ризиків банківської діяльності займають ринкові (цінові) ризики, тобто можливість негативної зміни вартості активів внаслідок коливань процентних ставок, валютних курсів фінансових активів і зобов’язань, що вимірюються через зміни вартості відкритих позицій або коливання прибутковості активів. Ринковий ризик охоплює як валютний, так і позиційний ризики. Валютний ризик означає негативну зміну вартості активів через зміну обмінного курсу між однією валютою та іншою. Ризик позиції повинен охоплювати ризик процентної ставки, особливо ризик обмінного курсу цінних паперів. Це слід розглядати як вірогідні заходи щодо можливих втрат через зміни процентних ставок на вартість активів, викликані змінами обмінних курсів цінних паперів.

Також можна рекомендувати банку використовувати карту фінансових ризиків, підготовлену Pricewaterhouse Coopers під назвою GARP. Ця класифікація включає шість класів: кредитний ризик, ринковий ризик, ризик концентрації портфеля, ризик ліквідності, операційний ризик і ризик бізнес-подій; а також двадцять три типи ризиків, як прямий кредитний ризик, ризик розрахунків, кредитний еквівалентний ризик, кореляційний ризик, фондовий ризик та багато інших. Це дає змогу здійснювати розгляд та дослідження їх питань на комплексній основі.

Таким чином, банківський ризик – це ймовірність негативних відхилень у доходах або падіння ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливих зовнішніх і внутрішніх факторів.

1.2. Основи системи управління ризиками в комерційному банку

Побудова ефективної системи управління ризиками в комерційних банках набуває особливої актуальності в сьогоднішніх складних умовах невизначеності банківської діяльності. Без цього забезпечення фінансової стабільності, безпеки банків та стійкості банківської системи в цілому є неможливим. Саме враховуючи значення банківського сектору у забезпеченні стабільності економічного розвитку країни, у зарубіжній практиці існує багато загальних науково-методологічних та практичних підходів до побудови ефективної системи управління ризиками в банках. Слід зазначити, що, згідно із зарубіжним досвідом, важливу роль відіграє правова база, зокрема банківське законодавство щодо організації управління ризиками в банках. Основні концепції правового регулювання управління ризиками базуються на загальноприйнятих підходах до управління ризиками, які були запропоновані кількома міжнародними організаціями:

1) Міжнародна організація зі стандартизації (стандарти ISO 31000);

2) Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея (COSO ERM);

3) Базельський комітет;

4) Європейський центральний банк.

5) Європейська банківська організація.

Необхідність розуміння сутності процесу управління ризиками слугує основою для розробки первинних стратегій організації системи управління ризиками в банках.

Виникнення системи управління ризиками як нової філософії стратегічного управління у банківському бізнесі датується серединою 1990-х років, що зумовлено низкою факторів та тенденцій, які докорінно змінили підходи до управління ризиками. До них належать глобалізація мирової економіки, процес дерегуляції, розвиток ринку деривативів, взаємозв'язок між фінансовими ринками та ризиками, інформаційно-технологічний розвиток тощо.

Наразі управління ризиками, яке виникло та розвивалося дуже швидко в західній практиці, перетворилося на окрему дисципліну вивчення, контролю та управління фінансовими ризиками. Традиційно розвиток управління ризиками в будь-якому банку можна розглядати у два етапи. На першому етапі належна увага приділяється оцінці ризиків, пов'язаних з поточними операціями. На другому етапі, коли банк досягає просунутої стадії розвитку, окрім аналізу операційних ризиків у рамках системи фінансового менеджменту, також проводяться дослідження ризиків, які, як правило, виникають і мають перспективи розвитку.

Системний підхід до управління ризиками базується на принципах, розроблених як «Загальноприйняті принципи управління ризиками» (GARP) на основі зарубіжного досвіду [43]. GARP забезпечує загальну основу (89 принципів), за допомогою якої банки можуть управляти своїми ризиками та розподіляти їх, і яка може бути використана керівництвом, радами директорів та законодавцями для порівняльного аналізу найкращих практик.

Принцип № 13 визначає функцію управління ризиками, зазначаючи, що в банку має бути незалежна функція управління ризиками з чітко визначеними обов'язками. Вона виконує свої обов'язки шляхом впровадження стратегії управління ризиками, прийнятої вищим керівництвом, таким чином, щоб фінансові ризики, які можна кількісно оцінити, знаходилися в межах затверджених лімітів, були повністю зрозумілі та оцінені до здійснення будь-яких операцій, а також повністю та своєчасно відображалися в інформаційних системах управління.

Надзвичайно важливо розробити та впровадити політики управління ризиками та моделі їх оцінки в банку. Обов'язки управління ризиками також включають затвердження методів кількісної оцінки ризиків, встановлення лімітів та моніторингу ризиків, адекватних форм звітності та плану робіт, що виконуються в нестандартних умовах.

Багато вітчизняних банків не мають систем управління ризиками, а там, де вони є, незалежність цієї функції не завжди гарантована. Донедавна не було

жодних рекомендацій з боку регуляторних органів щодо управління ризиками в банках. Методичні рекомендації Національного банку України щодо організації та функціонування систем управління ризиками в українських банках були отримані лише у серпні 2004 року. Цей документ мав на меті викласти бачення Національного банку України щодо того, як українські банки повинні підходити до організації та функціонування систем управління ризиками для забезпечення комплексності та надійності. Однак те, що було наголошено в цих рекомендаціях НБУ, значною мірою базується на організаційному забезпеченні управління ризиками в банках, але не стосується належним чином самого процесу управління ризиками.

Система управління ризиками дозволяє керівництву банку ідентифікувати, локалізувати, вимірювати та контролювати той чи інший тип ризику, а отже, мінімізувати його вплив. Елементи та принципи системи управління ризиками на рівні банку представлені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Елементи та принципи системи управління ризиками в комерційному банку

<table>
<tr><th>Елементи</th><th>Принципи</th></tr>
<tr><td>Управління активами та пасивами</td><td>Управління ризиками здійснюється на всіх рівнях</td></tr>
<tr><td>Встановлення нормативів та лімітів</td><td>Цілі та політики в сфері управління ризиками повинні бути складовою загальних стратегій банку</td></tr>
<tr><td>Ціноутворення продуктів та послуг</td><td rowspan="10">Діяльність з ідентифікації , аналізу, розрахунку і контролю ризиків повинна бути відокремлена від виробничої діяльності й має затверджуватися в окремому незалежному підрозділі, підзвітному безпосередньо керівництву банку</td></tr>
<tr><td>Управлінський облік та фінансовий аналіз</td></tr>
<tr><td>Вимоги до звітності та документообігу</td></tr>
<tr><td>Реалізація кредитної політики</td></tr>
<tr><td>Інформаційно-аналітична служба</td></tr>
<tr><td>Розподіл повноважень у процесі прийняття рішень</td></tr>
<tr><td>Моніторинг</td></tr>
<tr><td>Аудит</td></tr>
<tr><td>Служба безпеки</td></tr>
</table>

Рекомендації НБУ недостатньо охоплюють етапи управління банківськими ризиками. Зазначимо, що у світовій банківській практиці існують чотири взаємопов'язані етапи управління ризиками: ідентифікація (виявлення) ризиків, кількісна та якісна оцінка (вимірювання) ризику;

контроль та моніторинг ризиків. На нашу думку, основні етапи управління банківськими ризиками дещо ширші, їх можна представити у такому вигляді (рис. 1.3).

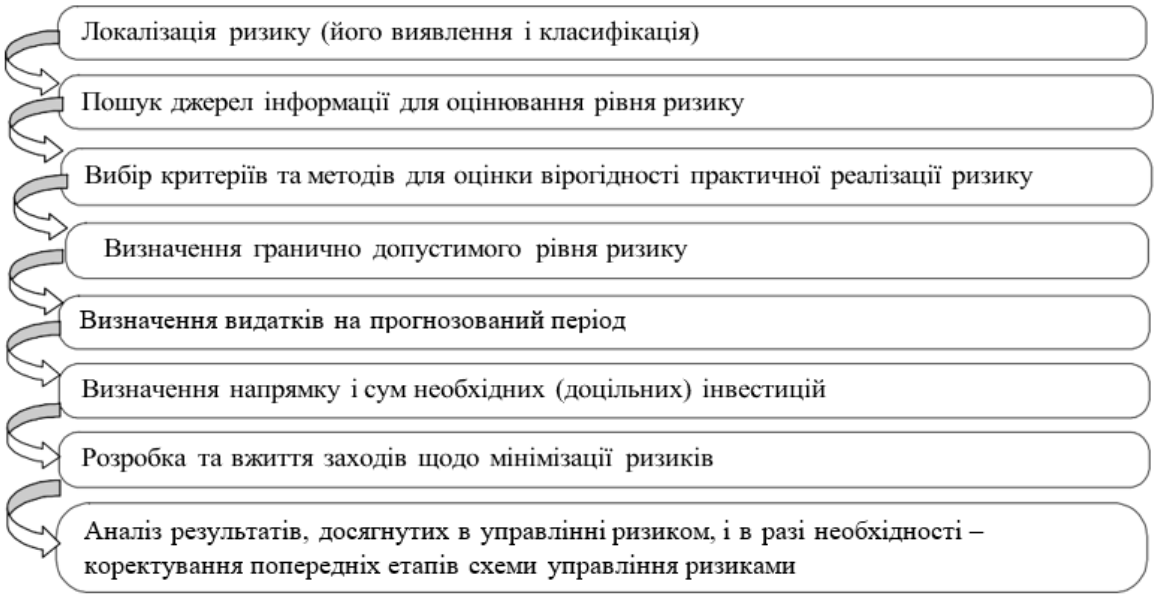

Рис. 1.3. Етапи формування системи управління ризиками в банку

На першому етапі це здійснюється шляхом локалізації, тобто визначення змісту та складу ризику. На другому етапі банк докладає зусиль для пошуку тих джерел інформації, за допомогою яких можна оцінити рівень ризику. Інформація має бути об'єктивною, повною та різнобічною. До таких джерел інформації можуть належати статистична інформація, звітні дані, експертні оцінки та прогнози тощо. На третьому етапі – критерії та методи вибору оцінки ймовірності практичної реалізації ризику. Банківські фахівці повинні розробити систему показників та значень – критичних та оптимальних – як для кожного, так і для всієї системи. Також необхідно розробити метод, за допомогою якого різні показники можна об'єднати в одну єдину сутність. Четвертий етап передбачає вибір заходів щодо запобігання ризикам, які можуть бути спрямовані на нейтралізацію впливу як окремих ризиків (мікрохеджування), так і деякої сукупності ризиків (макрохеджування). Нарешті, на останньому етапі банк повинен проаналізувати досягнуті

результати в управлінні ризиками та за необхідності скоригувати попередні етапи. Аналіз слід проводити не лише відповідно до операційної політики окремих підрозділів банку, але й короткострокових та довгострокових програм заходів банку в цілому.

Комерційні банки повинні планувати фінансові ризики. Для реалізації цього процесу потрібна лише чіткість стратегії розвитку банку, реальне бізнес-планування та високий рівень координації діяльності підрозділів (рис. 1.4.).

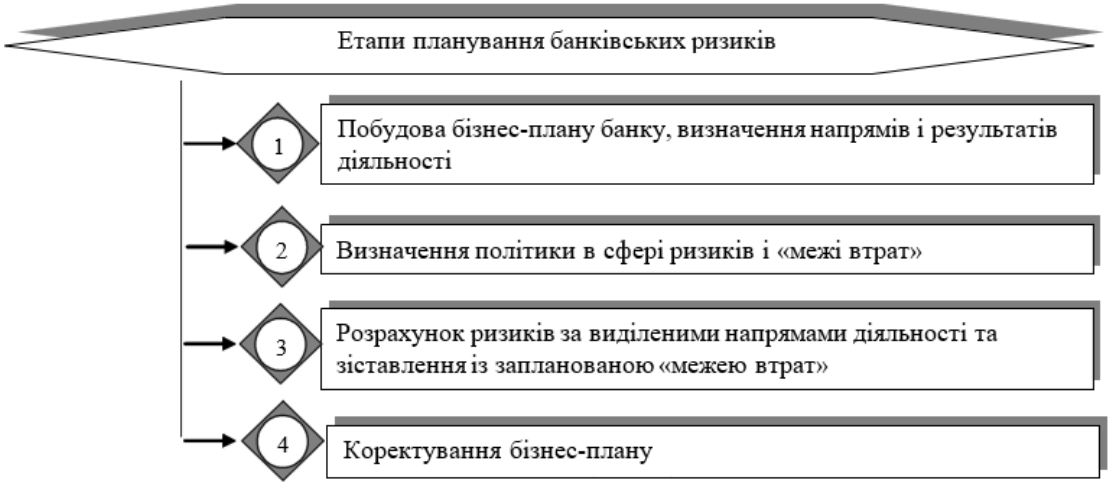

Рис. 1.4. Етапи системи планування ризиків в банку

Це свідчить про те, що управління ризиками – це процес, який відбувається поетапно та включає наступні елементи:

1) оцінка всіх можливих фінансових ризиків;

2) співвідношення ризиків, прийнятих банком, до власного капіталу;

3) ідентифікація ризиків;

4) покращення діяльності як усієї фінансової системи банку, так і її окремих частин;

5) встановлення робочого ліміту на використання капіталу;

6) створення швидкого та обдуманого вибору щодо майбутніх дій банку з низькими витратами та ризиками.

Стандартизація стосується розробки стандартних процедур для діяльності кожного працівника банку. Вони контролюються та оцінюються певним відділом банку або працівником у кожному відділі.

Виявлення ризиків – це складання переліку та класифікації ризиків, а також критеріїв для ризикових ситуацій.

Кількісна та якісна оцінка ймовірності ризикових ситуацій та їх впливу, а також визначення їх порядку (пріоритету) виникнення та їх усунення являють собою оцінку всіх можливих фінансових ризиків. Оцінка ризику може проводитися як статистичними методами, так і на основі законів нормального розподілу – математичних методів кількісної оцінки ризику – з використанням розрахунку дисперсії, стандартного відхилення та коефіцієнта варіації.

Очевидно, що кількісне вимірювання величини ризику підпадає під його аналіз та оцінку. Аналіз ризику передбачає виявлення факторів, від яких залежить його величина. Чим максимальне врахування всіх факторів ризику та їхньої частки в загальній картині ситуації, що створює ризики, тим більш відносно точні оцінки ризиків можна отримати. Так, у системі оцінки ринкового ризику на основі методології VAR, яка знайшла застосування в іноземних банках, аналізується від 500 до 1000 факторів ризику. Це пояснює, чому банки змушені мати власні системи оцінки в управлінні ризиками.

Отже, класичний метод налаштування управління ризиками полягає в кількісному розгляді та прогнозуванні небезпеки, пов'язаної з фінансовими інструментами, основою якого є, отже, числова перевірка та прогнозування довжини портфеля коливань серії, а також вивчення критеріїв того, наскільки легко отримати коефіцієнти грошової та капітальної стійкості. Сьогодні більшість зовнішніх банків використовують метод Value-at-Risk (VAR) для оцінки небезпек, який базується на вивченні верхньої різниці від надії, розрахованої з певним рівнем випадковості. Перевагою цього методу є те, що він дозволяє побачити не лише окремі, а й загальні небезпеки, а також врахувати фактори, що розподіляють ризики. Але оцінка фінансових ризиків за допомогою методу VAR в вітчизняних умовах ускладняється великою

варіабельністю рядів чисел, що використовуються для оцінки, та високою волатильністю показників вітчизняного фінансового ринку. З іншого боку, управління ризиками на основі методів VAR та RAROC може стати ефективним інструментом у найближчому майбутньому.

Прийняття рішень щодо управління фінансовими ризиками – це просто пошук різних способів зменшення наслідків ризикованих ситуацій. Стратегічний вибір в управлінні ризиками включає:

1. не брати на себе ризик – створення планів та дій, які запобігають виникненню ризикованих ситуацій (рішення не здійснювати певних дій);

2. стримування (обмеження) ризиків – таке розмежування системи прав, повноважень та відповідальності, за якого ситуація ризику не впливає на наслідки реалізації;

3. диверсифікація – зменшення ризику, оскільки збитки від однієї операції можуть бути покриті іншими;

4. лімітування – встановлення граничних значень показників у процесі прийняття тактичних рішень;

5. попереднє резервування ресурсів – страхування призначене для компенсації збитків від виникнення різних ризиків;

6. резервування передбачає створення резерву на непередбачені витрати – встановлення зв'язку між можливими ризиками щодо вартості активів та обсягом коштів, які будуть потрібні для усунення наслідків прояву ризиків.

Крім того, слід також впроваджувати заходи з управління ризиками, а також їх аналіз, тобто мінімізацію наслідків ризикових ситуацій, оцінку результатів та контроль.

Це призводить до комплексного управління фінансовими ризиками, що робить управління ризиками інструментом виживання, підтримки та розвитку ділової активності на ринку; а також філософією банку, елементом його організаційної культури, яка має бути доступною кожному співробітнику.

1.3. Система управління ризиками в банку та її інформаційне забезпечення

Чітка, достовірна, своєчасна та вичерпна інформаційна підтримка процесу управління ризиками має прямий зв'язок з його ефективністю. Високий рівень ефективності використання всіх доступних джерел інформації та прийняття оптимальних управлінських рішень з урахуванням ризик-апетиту банку для досягнення довгострокових стратегічних бізнес-цілей забезпечується чіткою, достовірною, своєчасною та вичерпною інформацією.

Інформаційна підсистема, створена в рамках системи управління ризиками, стане ще одним фактором, що сприятиме підвищенню ефективності процесу управління ризиками в банку. Інформаційна підсистема повинна забезпечувати: 1) збір великих обсягів даних, що стосуються управління ризиками; 2) швидку та точну оцінку (вимірювання) щодо значних ризиків для банку; 3) належне стрес-тестування за різними сценаріями (базовими, стресовими), що стосуються банківських ризиків. Таким чином, інформаційну систему системи управління ризиками можна визначити як «сукупність інструментів, методів, процедур та персоналу, що забезпечують зберігання, обробку та своєчасне формування високоякісних/точних наборів даних для звітності, аналізу, моделювання та прийняття управлінських рішень щодо управління ризиками». Водночас звітність з управління ризиками можна розглядати як «процес підготовки та надання звітності про стан та результати діяльності банківської установи для її подальшого використання в плануванні, моніторингу, контролі та прийнятті відповідних рішень керівниками банку для забезпечення оперативного та ефективного управління ресурсною базою банку, управління ризиками».

Інформаційне забезпечення можна розділити на зовнішнє та внутрішнє. Зовнішнє інформаційне забезпечення управління ризиками означає надання керівництву адекватної інформації про ринкову ситуацію, стан економіки, функціональне середовище, клієнтську базу тощо. Ця інформація

забезпечується агрегацією даних про конкурентів, клієнтів, партнерів, процентні ставки, обсяги банківських операцій тощо. Було б важливо згрупувати зовнішні джерела, з яких можна було б отримати відповідну інформацію, на основі типології банківських ризиків, за якими категоризація підтримувала б зв'язок між джерелом та пов'язаним з ним ризиком (табл. 1.2.).

Таблиця 1.2

Зовнішні джерела інформаційного забезпечення системи управління ризиками

Вид ризиків	Необхідні дані	Джерело
Кредитний	– репутація та фінансовий стан позичальника; – регіональна специфікація клієнтури; – стан ринку кредитів, депозитів, ринку МБК; – стан та тенденції розвитку галузей економіки	– ЗМІ; – сайти мережі Інтернет; – офіційні дані державних органів; – документація позичальника та поручителя, та бесіда з ними; – інформація інших банків; – інформація БКІ;
Процентний	– стан ринку депозитів; – стан депозитного, кредитного, фінансового ринків; – відсоткові ставки конкурентів; – рівень заощадження населення	– статистичні дані Держкомстату, НБУ, ін. банків; – періодичні видання та звіти НБУ, МФУ та ін. органів влади; – ЗМІ; – дані банків-конкурентів
Фондовий	– обсяги попиту та пропозиції на фінансових ринках; – стан та тенденції розвитку світових фінансових ринків; – рівень рентабельності підприємств; – дані для оцінки проектів	– ЗМІ; – сайти підприємств-клієнтів; – звітність підприємств; – звіти емітентів ЦП; – статистичні дані Держкомстату, НБУ
Ліквідності	– ринковий рівень процентних ставок; – стан ринку кредитів, депозитів, ринку МБК – політика НБУ (встановлення обмежень, лімітів, нормативів, рефінансування); – стан грошово-кредитних індикаторів	– звіти НБУ, звітність банків; – періодичні видання НБУ; – публікації рейтингових агентств; – прогнози аналітичних компаній; – ЗМІ, – законодавчі документи НБУ
Валютний	– стан та перспективи валютного ринку	– ЗМІ; – статистичні дані Держкомстату, НБУ; – прогнози аналітичних компаній;

Внутрішня банківська інформація визначається як використання внутрішньої банківської інформації, закритої для сторонніх осіб, тобто конфіденційної інформації та інформації з обмеженим доступом. Внутрішнє

інформаційне забезпечення передбачає доступність внутрішньої банківської інформації.

Внутрішню банківську інформацію можна класифікувати таким чином:

– плани розвитку банку (стратегічні плани розвитку банку, фінансові плани банку, бюджети основних центрів формування доходів і витрат та інші);

– банківська звітність (всі види фінансової звітності, включаючи управлінську звітність);

– перевірені дані банку (аудиторські звіти, результати перевірок ревізійної комісії, представників НБУ);

– внутрішньобанківські рішення (рішення кредитного комітету банку, служби безпеки банку, КУАП та інші);

– внутрішньобанківська документація та інші нормативні документи банку (положення, інструкції, внутрішні накази тощо).

Регуляторне забезпечення діяльності банку є складовою інформаційного забезпечення, яке також слід поділяти на зовнішнє та внутрішнє. Зовнішнє регуляторне забезпечення включає закони, постанови, інструкції, методичні рекомендації, листи та всі інші акти регуляторних органів нормативно-правового характеру. Внутрішнє регуляторне забезпечення включає інструкції, внутрішні положення та політики банку; методологічні рекомендації, норми та стандарти, які розробляються банком та приймаються на рівні керівництва.

Положення НБУ № 64 визначає основні положення щодо інформаційного забезпечення управління банківськими ризиками у Розділі I, підрозділі 13. Основними положеннями, згідно з Положенням № 64, є:

1. Розробка процедур обробки даних про банківські ризики;

2. Розробка політики конфіденційності та збереження інформації про ризики в діяльності банку, а також про те, як така інформація зберігається та доступна для уповноважених осіб;

3. Визначення методів агрегації інформації (даних) під час розробки плану забезпечення безперервності бізнесу.

Дотримання основних принципів, таких як точність і цілісність, повнота, своєчасність, адаптивність, стає важливим завданням під час розробки банком процедур агрегації даних в управлінні ризиками. Водночас відповідальні структурні підрозділи банку повинні формувати відповідну управлінську звітність з урахуванням ключових характеристик суттєвих ризиків (рис. 1.5).

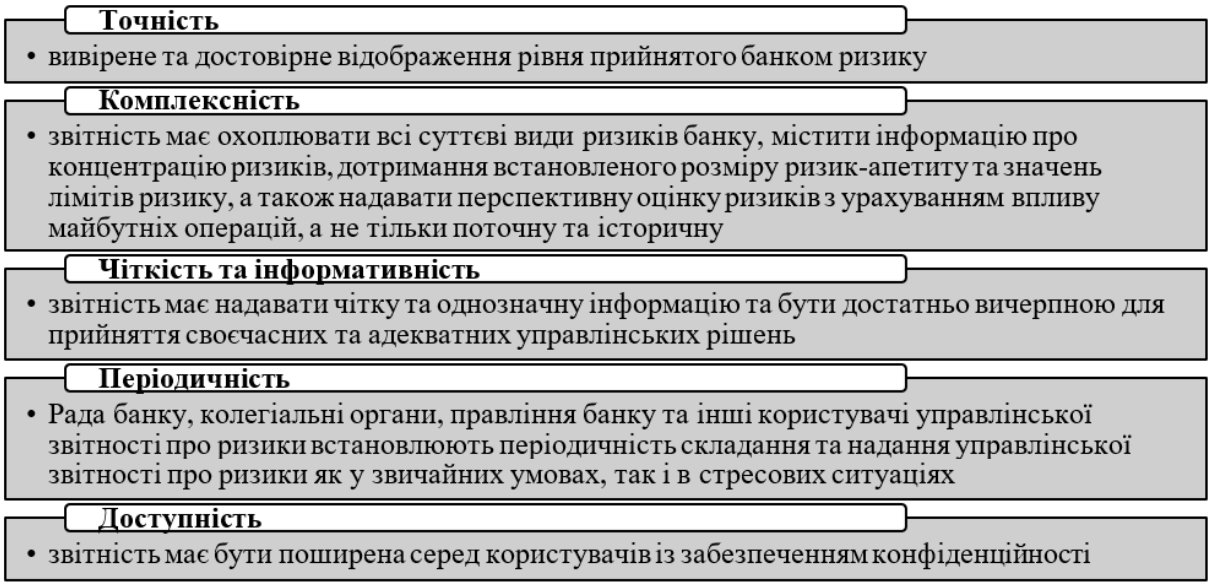

Рис. 1.5. Основні характеристики фінансової звітності банку щодо ризиків

Рада банку є основним користувачем управлінської звітності. У процесі інформаційного забезпечення управління ризиками слід зазначити, що:

1) ця рада несе повну відповідальність за розроблені вимоги щодо звітності про ризики;

2) ініціює запити на отримання необхідної інформації;

3) забезпечує отримання всієї інформації, необхідної для ефективного функціонування. Це означає, що з функціональної точки зору, у випадку, якщо звітність не відповідає затвердженим вимогам, рада банку може запросити роз'яснення у керівництва та вжити відповідних заходів щодо певного питання.

Ключовими користувачами звітності також є правління банку, яке відповідає за розробку вимог щодо управлінської звітності. За такого режиму

в банківських установах обов'язково повинні бути присутні технічні засоби для полегшення формування спеціальної звітності з точки зору:

1) управління ризиками;

2) у момент змін потреб в управлінській інформації;

3) у момент отримання запитів від НБУ або інших регуляторних та наглядових органів.

Основні напрямки використання інформаційних систем у процесі управління ризиками та звітності можуть бути такими:

1) оцінка фінансових ризиків;

2) побудова внутрішніх моделей;

3) користувачі;

4) стрес-тестування банків (рис. 1.6).

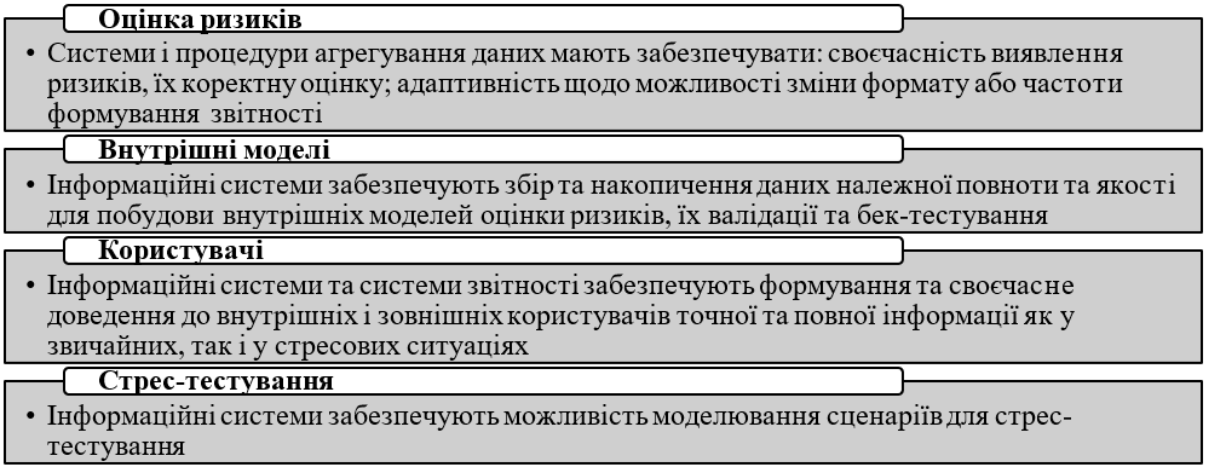

Рис. 1.6. Основні напрямки використання інформаційних систем у процесі управління ризиками

Спеціальні програмні комплекси, функціонал яких містить накопичення, зберігання та аналіз даних з підготовкою різних форм звітності, починають ставати основою функціонування банківських інформаційних систем. Такі складні системи, програмні комплекси вимагають від банківських установ забезпечення необхідного апаратного забезпечення та інших можливостей. Сучасне програмне забезпечення для управління ризиками повинно втілювати методи інтелектуального аналізу даних, які зазвичай об'єднуються в загальні

системи бізнес-аналітики під загальною назвою - системи Business Intelligence (BI). Функціональність рішень BI включає «перетворення чеків та завантаження їх у репозиторій, аналітичну звітність, статистичні висновки, побудову різних математичних/графічних моделей, звітів та прогнозів як у режимі реального часу, так і в автономному режимі».

Цей тип систем включає:

1) Microsoft Analysis Services;

2) Microstrategy OLAP Services;

3) Oracle OLAP Option та інші.

Такі програмні рішення можуть обробляти величезні обсяги структурованих/неструктурованих даних, виявляти індикатори залежностей та постачатися з широким спектром аналітичних інструментів. Слід зазначити, що в процесі управління ризиками розрізняється практично шість рівнів зрілості бізнес-аналітики. До них відносяться:

1) Обмежена бізнес-аналітика (електронні таблиці);

2) Операційна звітність;

3) Запити та аналіз;

4) Управління панелями інструментів;

5) Оперативна аналітична обробка даних;

6) Добування даних.

Більшість українських банків мають бізнес-аналітику на 4-5 рівнях зрілості. Це пояснює біполярність розвитку вітчизняних банків у напрямку бізнес-аналітики: хоча більшість банків мають передові програмні комплекси, у деяких кредитних установах процеси Data Mining знаходяться на досить низькому рівні. Зі стрімким розвитком технологій інновації активно нав'язуються банківським сектором. Відбулися інноваційні зміни у сфері управління банківськими ризиками, спрямовані на посилення обґрунтованості управлінських рішень щодо значних ризиків, яким піддається банк. Наразі широкий ринок програмних пакетів для бізнес-аналітики пропонує рішення з потужними можливостями ефективного «готового» аналізу ризиків. Зокрема,

для формування великих сховищ даних використовуються Oracle, Microsoft, IBM, Informix, NCR, Red Brick, SAS та Sybase. Також у сфері побудови та використання сховищ даних можна виділити Brann Software; Business Objects; Cayenne Software; Computer Associates; MicroStrategy; Prism Solutions; Brio Technology; Cognos; Platinum Technology.

Python та R – це мови програмування, які здобули популярність у бізнес-аналітиці, особливо в банках. До стандартних програмних продуктів, що підтримують інтеграцію цих мов програмування, належать Statistica, EViews, IBM SPSS Statistics та Power BI. Усі бренди програмного забезпечення для бізнес-аналітики розробляються відповідно до трьох основних технологій: великі дані, машинне навчання та краудсорсинг (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Інноваційні технології в системі управління ризиками комерційного банку

№ з/п	Технологія	Характеристика
1	Великі дані (BigData)	Обчислювальна потужність теперішніх комп'ютерних технологій дозволяє швидше та дешевше структурувати та використовувати інформацію щодо клієнтів, для допомоги підрозділам ризик-менеджменту підвищити оцінювання кредитоспроможності, ефективніше моніторити проблеми кредитного портфеля банку та прогнозувати операційні витрати.
2	Машинне навчання (Machine Learning)	Дозволяє підвищити точність моделювання ризику шляхом виявлення складних, нелінійних моделей у великих масивах даних. Кожен біт нової інформації використовується для підвищення прогностичної сили моделі певного ризику. Більшість банків, які використовували такий підхід отримували позитивні результати. Моделі вдосконаленні на основі штучного інтелекту можуть використовуватися в інших напрямках діяльності банку
3	Краудсорсінг (Crowdsourcing)	Це використання банком сторонніх осіб для покращення власних бізнес-процесів. Комунікація і оформлення трудового договору відбувається через мережу Інтернет. Технологічні нововведення можуть знизити витрати банку у процесі оцінювання, ідентифікації ризиків, що надаватиме конкурентну перевагу тим банкам, які їх застосовують швидше та ефективніше. Інноваційні технології несуть окремі ризики, що може створити нові проблеми для банку. Конфіденційність і захист даних також є важливими питаннями які потребують уваги та вирішення.

Отже, управління ризиками в банку є однією з важливих областей сучасного фінансового управління комерційним банком. Основні питання, які

вирішує управління ризиками, знаходяться або загалом в управлінні всім комерційним банком, або зокрема щодо його окремих відділів на основі прийнятих ризиків та їх типів. Визначено, що конкретні матеріальні або нематеріальні інтереси банку (активи, зобов'язання, репутація, вартість тощо) є об'єктом управління в системі управління ризиками, ймовірний кінцевий результат якого, в умовах невизначеності, коливається відносно прогнозованого, очікуваного значення. За таких умов у кінцевому результаті все це буде відображено у фінансовому результаті комерційного банку та його фінансовій стабільності.

РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ АТ «ВСТ БАНК»

2.1. Система управління ризиками комерційного банку АТ «ВСТ БАНК»

Сучасна банківська система характеризується зростанням концентрації ризиків та дефолтів, спричинених внутрішніми та зовнішніми факторами, проте увага банків у цьому напрямку досить розмита. Вищезазначені виклики спонукають регулятора, зокрема НБУ, до активного реформування системи управління ризиками комерційних банків. Такі міри НБУ передбачають переосмислення всіх підходів до формування системи управління ризиками в банках. Слід зазначити, що процес управління ризиками є важливою складовою забезпечення прибутковості комерційного банку. Водночас кожен співробітник банку відповідає за вирішення різних банківських ризиків, пов'язаних з його обов'язками, оскільки це впливає на кілька видів банківських ризиків. Як правило, комерційні банки піддаються кредитному ризику, ризику ліквідності та ринковому ризику (який включає ризик процентної ставки, валютний ризик та ризик дострокового погашення).

АТ «ВСТ БАНК», як і всі інші банки України характеризуються значною кількістю ризиків, що вимагають постійно відновлюваного процесу управління ризиками (ідентифікації, оцінки та контролю ризиків з урахуванням лімітів та інших засобів контролю). Відповідно до вимог НБУ, фахівцями АТ «ВСТ БАНК», що відповідають за ризики розроблено стратегію управління ризиками, яка включає [38]:

1) контроль поточної діяльності банку;

2) нагляд за виконанням встановлених стандартів;

3) планування основних показників банку.

Стратегія управління ризиками АТ «ВСТ БАНК» постійно переглядається, розвивається та вдосконалюється [38]. У 2024 році стратегія

управління ризиками АТ «ВСТ БАНК» була переглянута відповідно до вимог Національного банку України та найкращої міжнародної практики. Всі функції управління ризиками були об'єднані в одному підрозділі АТ «ВСТ БАНК», зі збільшенням ролі наглядової ради АТ «ВСТ БАНК» шляхом взаємодії між підрозділами управління ризиками (Департамент ризик-менеджменту) та комплаєнс-контролем (Управління комплаєнс) [38].

Важливим аспектом, зумовленим природою банківських ризиків, є наявність превентивних інструментів та засобів поглинання негативних подій (передбачуваних та непередбачуваних подій, які можуть перешкодити досягненню стратегічних цілей банку, зниженню його ринкової вартості та фінансових результатів) в АТ «ВСТ БАНК». Зазначений інструментарій повинен містити перелік «заходів/операцій для вимірювання, оцінки, управління, моніторингу та аналізу ризиків, підготовки та прийняття ефективних управлінських рішень щодо їх обмеження та/або диверсифікації». Ці вищезазначені позиції мають місце в системі управління ризиками банку. У загальному вигляді систему управління ризиками в АТ «ВСТ БАНК» можна розуміти як «сукупність організаційних заходів, інформаційних потоків, процедур управління та наявність відповідного програмного забезпечення для управління ризиками» [38].

Таким чином, при аналізі цієї системи в АТ «ВСТ БАНК» виявляється, що банком створена розгалужена та адекватна система управління ризиками, яка включає:

1. Особливості операцій, характер, обсяг фінансових послуг, що надаються банком, та його бізнес-модель;

2. Специфічні та інші види діяльності, що здійснюються АТ «ВСТ БАНК»;

3. Профіль ризику, ландшафт ризику та схильність до ризику АТ «ВСТ БАНК».

Загалом, стратегія управління ризиками в АТ «ВСТ БАНК» включає:

1) консолідоване управління (вимоги НБУ);

2) своєчасне (превентивне) виявлення, ідентифікацію, оцінку, моніторинг, контроль, звітність про всі суттєві ризики, характерні для банку, та їх мінімізацію;

3) оцінку достатності капіталу та ліквідності з урахуванням апетиту до ризику, а також ринкових та макроекономічних умов діяльності.

Система управління ризиками в АТ «ВСТ БАНК» забезпечує безперервний моніторинг ключових ризиків в АТ «ВСТ БАНК» для розробки ефективних управлінських рішень щодо мінімізації значних ризиків або збитків, які можуть виникнути за різними напрямками бізнесу в банку. Це підкріплюється чотириетапною системою управління ризиками, розробленою в АТ «ВСТ БАНК» (рис. 2.1).

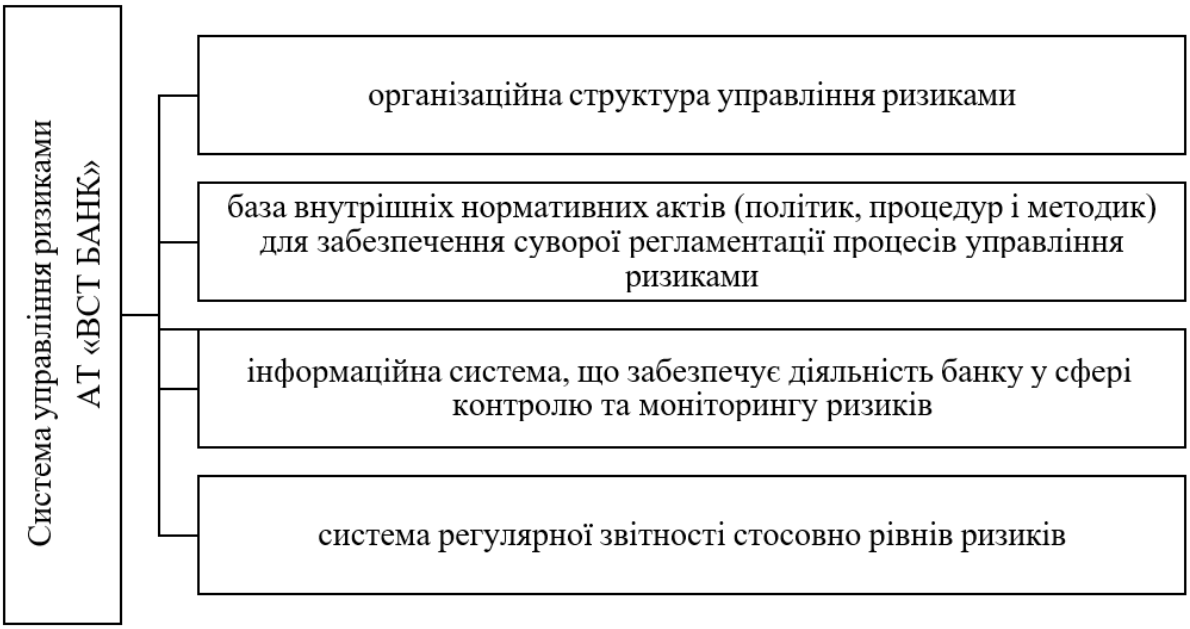

Рис. 2.1. Складові системи управління ризиками АТ «ВСТ БАНК»

Наглядова рада АТ «ВСТ БАНК» затвердила положення банку щодо рівнів ризик-апетиту, що вимагають постійного моніторингу, контролю та звітності. Для діяльності АТ «ВСТ БАНК» притаманні такі види ризиків: кредитний, ризик ліквідності, процентний ризик банківської книги, ринковий, операційний ризики, комплаєнс-ризик.

АТ «ВСТ БАНК» щоквартально проводить стрес-тестування та ретроспективне тестування кредитних, процентних, валютних, ліквідних, грошових, операційних та інвестиційних ризиків. Результати тестування дозволяють керівництву банку визначити, який вплив вони матимуть на рівень його капіталу, щоб воно могло вжити профілактичних заходів щодо мінімізації негативного впливу, що виникає внаслідок ризикових подій. Вкрай важливо, щоб побудова системи управління ризиками АТ «ВСТ БАНК» відповідала певним принципам (рис. 2.2).

Достатність та ефективність мінімізуючих заходів	Зрозумілість
Поінформованість про ризик	Незалежність функції управління ризиками
Контроль рівня ризику	Забезпечення «трьох ліній захисту»
Управління діяльністю Банку з урахуванням прийнятого ризику	Обмеження рівня прийнятих ризиків
Вдосконалення системи управління ризиками	Ефективність
Своєчасність	Структурованість
Розмежування обов’язків	Докладність і комплексність
Пропорційність	Незалежність
Конфіденційність	Прозорість

Рис. 2.2. Принципи системи управління ризиками АТ «ВСТ БАНК»

Наприклад, управління ризиками банку в АТ «ВСТ БАНК» базується на: а) звітності, яка містить інформацію про рівень якості кредитного портфеля (нові кредити або загальний портфель), активи та зобов'язання портфеля тощо; б) належній роботі з непрацюючими активами (зокрема, NPL), процентній маржі банку, адекватності та нормальному рівні ліквідності.

АТ «ВСТ БАНК» здійснює регулярний нагляд за дотриманням нормативів НБУ. Слід зазначити, що виконання банком вимог щодо

достатності капіталу та ліквідності прогнозується як на короткостроковий, так і на довгостроковий горизонти з урахуванням поведінкових аспектів портфеля банку АТ «ВСТ БАНК», що дозволяє превентивно реагувати на будь-які потенційні негативні впливи.

Значний внесок у ефективність управління ризиками робить організаційна та функціональна структура управління ризиками, яка передбачає такі структури: Рада банку, Правління банку, комітети Ради та Правління.

У Звіті керівництва АТ «ВСТ БАНК» описано загальні повноваження та функції Ради АТ «ВСТ БАНК» щодо управління ризиками. Повноваження, викладені у звіті, відповідають Положенню НБУ № 64, а також міжнародним вимогам до управління ризиками у фінансових установах (рис. 2.3).

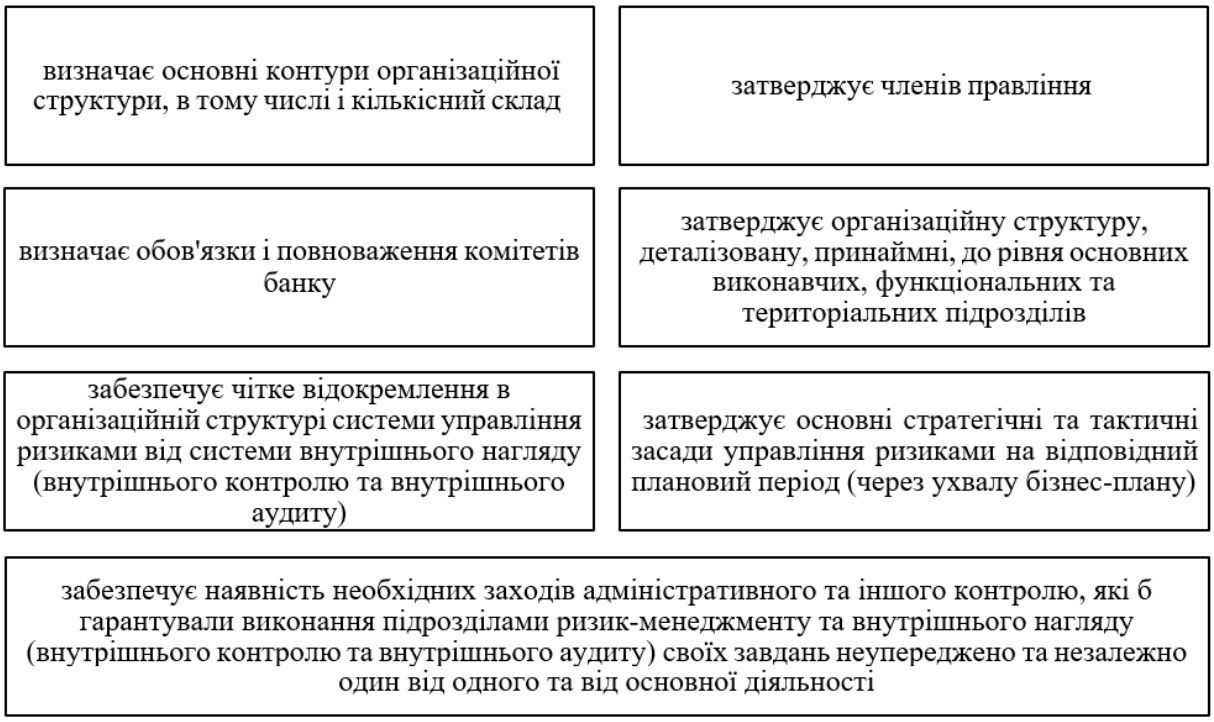

Рис. 2.3. Повноваження та функції Ради АТ «ВСТ БАНК» щодо управління ризиками

До компетенції Ради директорів належить загальний управлінський та наглядовий контроль за обсягом банківських ризиків у АТ «ВСТ БАНК». Організаційна структура системи управління ризиками в АТ «ВСТ БАНК»

кристалізується навколо трьох основних комітетів: Кредитного комітету, Комітету з управління операційними ризиками та Комітету з управління активами та пасивами.

Комітет з управління активами та пасивами (КУАП) слід розуміти як «постійно діючий колегіальний орган управління банку, який має право приймати самостійні рішення в межах своєї компетенції», як це визначено в положенні про управління ризиками АТ «ВСТ БАНК». Функція, яку виконує КУАП, полягає в розробці проектів управлінських рішень банку та їх прийнятті в межах визначеної компетенції щодо управління активами та пасивами банку. Ці рішення узгоджуються відповідно до плану розвитку банку, одночасно підвищуючи ефективність роботи банків, максимізуючи прибуток у поєднанні з мінімізацією ризику, що притаманний бізнес-моделі АТ «ВСТ БАНК».

Комітет з управління активами та пасивами АТ «ВСТ БАНК» сприятиме покращенню використання власного капіталу з урахуванням можливих наслідків ризиків, які можуть виникнути для банку в його балансі, змін процентних ставок та обмежень ліквідності, а також впливу процентних ставок, валютних ризиків та ризику ліквідності на портфель активів та пасивів та загальний баланс АТ «ВСТ БАНК». Завдання, що входять до загальних обов'язків КУАП, це: контроль та встановлення структури балансу банку в управлінні структурою балансу, виконання нормативів НБУ та їх прогнозування, використання інструментів хеджування, моделювання CF, моделювання впливу управлінських рішень на операції з активами та пасивами банку, управління обмеженнями ризиків у банку (рис. 2.4).

Важливо зазначити, що саме казначейство АТ «ВСТ БАНК» несе відповідальність за управління активами та пасивами, а також здійснює поточну ліквідність банку.

Рис.2.4. Функції комітету з управління активами та пасивами в системі управління ризиками АТ «ВСТ БАНК»

Важливим компонентом системи управління ризиками є внутрішній регламент з управління ризиками, відповідно до якого АТ «ВСТ БАНК» розробило відповідні документи, що підвищують ефективність організації управління та контролю ризиками в банку [].

Такі документи охоплюють положення про колегіальні органи (комітети), кредитні та інвестиційні процедури, а також нормативні акти, політики та процедури управління ризиками в банку. Крім того, в цих документах мають бути визначені стандарти разом із діями, що відповідають окремим ситуаціям у процесі управління ризиками. АТ «ВСТ БАНК» застосовує класифікацію фінансових ризиків, що пропонує НБУ, для побудови ефективної системи ризик-менеджменту, а також для підвищення обізнаності щодо ризиків, притаманних цьому конкретному банку, серед усіх відповідальних осіб та менеджерів банку.

У своїй діяльності фахівці з управління ризиками АТ «ВСТ БАНК» використовують статистичні методи оцінки значущих ризиків шляхом визначення ймовірності на основі фактичних наборів даних за поточних ринкових умов. Тому банк дотримується політики постійного тестування своїх моделей оцінки ризиків на попередніх даних, тобто постійно перевіряє та вдосконалює моделі в міру змін в операційному середовищі банку.

В оцінці ризиків у АТ «ВСТ БАНК» використовується стрес-тестування, в рамках якого використовуються різні стрес-сценарії (принаймні 2-3 сценарії). Відповідний перелік заходів визначається на основі результатів стрес-тестування та документується у внутрішніх документах банку, які мають сприяти підвищенню рівня фінансової стійкості банку за потреби.

АТ «ВСТ БАНК» постійно відстежує ризики, вивчає динаміку та причини волатильності різних банківських ризиків. Фактичні та планові показники ризику регулярно порівнюються. Це дозволяє спеціалістам з управління ризиками оперативно реагувати на будь-які негативні зміни в діяльності банку. За результатами також формуються відповідні звіти для керівництва АТ «ВСТ БАНК», спеціальних комітетів та підрозділів з управління ризиками. Звітність з управління ризиками в АТ «ВСТ БАНК» включає аналіз та представлення деяких видів інформації, зокрема щодо кредитного портфеля, лімітів та прибутковості, а також індикаторів раннього попередження про ризики (рис. 2.5).

Під час управління фінансовими ризиками АТ ВСТ БАНК широко застосовує інструменти хеджування. Залучає деривативи та інші інструменти для контролю процентних, валютних та кредитних ризиків, а також ризиків, що виникають внаслідок планових операцій.

сума кредитного ризику в розрізі продуктів, клієнтів, географічних регіонів та за іншими характеристиками	аналіз якості кредитного портфелю
аналіз концентрації ризиків	дотримання встановлених лімітів
звіти щодо ризику ліквідності, прогнозного профілю ліквідності з урахуванням укладання нових угод	собівартість зобов'язань і прибутковість активів
оцінка ризику шляхом визначення та аналізу ранніх індикаторів ризику, рівня річних втрат (Annual losses), вартості ризики (Cost of Risk)	
показники ліквідності	

Рис. 2.5. Система звітності з управління ризиками в АТ «ВСТ БАНК»

АТ «ВСТ БАНК» проводить постійний аналіз рівня концентрації ризиків. Орієнтирними показниками для оцінки рівня концентрації є погіршення коефіцієнтів достатності капіталу та перевищення рівня капіталу банку активами або зобов'язаннями, які мають певні загальні характеристики (рис. 2.6).

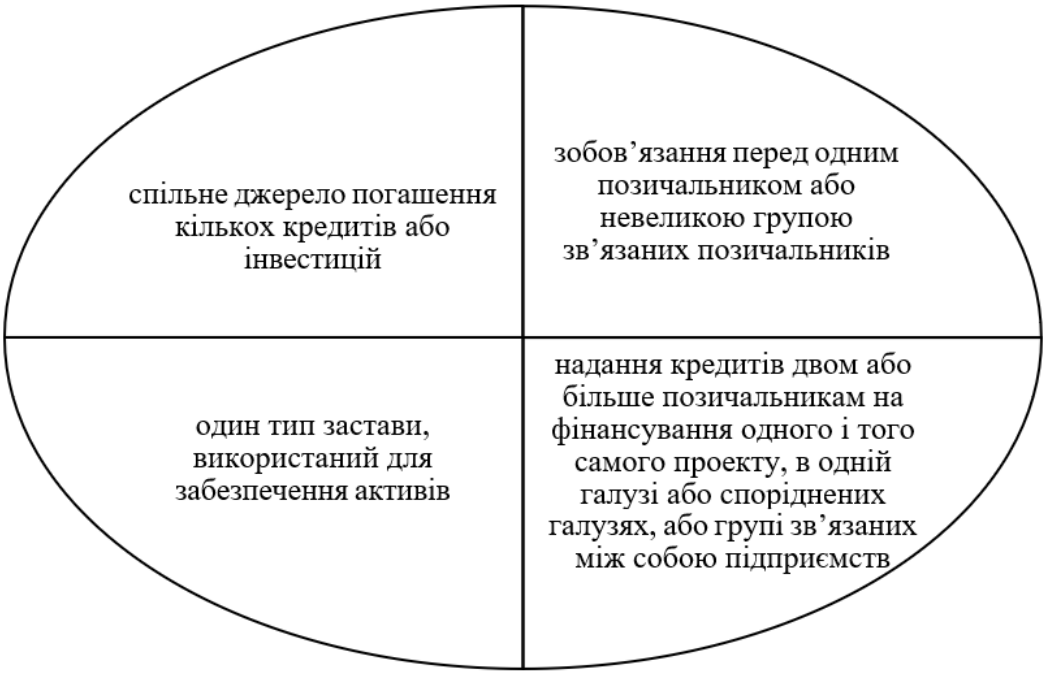

Рис. 2.6. Основні показники для оцінки рівня концентрації ризику

Досягнення належного рівня концентрації ризиків відповідно до встановленого ризик-апетиту здійснюється шляхом лімітування відповідно до деяких пруденційних вимог регулятора. Варто зазначити виділення окремих принципів у політиках та процедурах управління ризиками АТ «ВСТ БАНК». Вони передбачають диверсифікацію кредитного портфеля банку за галузями фінансування, кредитними продуктами та послугами, термінами, сумами тощо.

Враховуючи особливості банківського бізнесу останніх років, можна виділити багато факторів, що впливають на діяльність АТ «ВСТ БАНК», але їх можна згрупувати на макроекономічні та внутрішні. Макроекономічні фактори зумовлені погіршенням загальної ситуації в країні, погіршенням економічних прогнозів щодо інвестиційного клімату, інфляції та динаміки ВВП. Також слід пам'ятати про посилення впливу на ризиковий ландшафт банків військово-політичної ситуації в країні. До внутрішніх факторів переважно належать внутрішні операційні та технологічні зміни, зокрема, брак кваліфікованого персоналу в банку. Загалом, у діяльності АТ «ВСТ БАНК» у 2021-2024 роках не було суттєвих збоїв, пов'язаних з управлінням ризиками, що свідчить про високий рівень ефективності системи ризик-менеджменту в цьому банку. Підсумовуючи, зазначимо, що аналіз системи ризик-менеджменту АТ «ВСТ БАНК» показав повне дотримання фахівцями з ризику та керівництвом вимог Положення НБУ № 64 та передового зарубіжного досвіду. Система управління ризиками, побудована в АТ ВСТ БАНК, з точки зору організаційної та функціональної організації, є адекватною сучасним викликам та може забезпечити ефективне функціонування банку в умовах воєнного стану та невизначеності.

2.2. Аналіз кредитного ризику банку АТ «ВСТ БАНК»

Система управління ризиками АТ «ВСТ БАНК» визначає кредитний ризик як «фактичний або потенційний ризик втрати кредитних коштів банку

внаслідок неспроможності зобов'язаної сторони виконати умови будь-якого фінансового договору, укладеного з банком, або іншим чином виконати взяті на себе зобов'язання».

За результатами аналізу організації системи управління ризиками АТ «ВСТ БАНК» суттєвим ризиком у діяльності банку визнано кредитний ризик [25].

Процес управління кредитним ризиком АТ «ВСТ БАНК» передбачає його дослідження на таких рівнях:

1) оцінка загального кредитного портфелю (відсортованого за типом банку-боржника);

2) фінансовий стан фізичні особи – позичальника;

3) оцінка окремих кредитних продуктів/банківських операцій;

4) оцінка кредитного сегменту на ринку.

Треба зазначити, що взагалі процес управління кредитним ризиком банку є систематичним і складним процесом, і інші суттєві ризики (такі як ринковий ризик, ризик ліквідності, процентний ризик банківської книги, операційний ризик, комплаєнс-ризик) необхідно враховувати при управлінні кредитним ризиком. Фактори, що впливають на масштаб кредитного ризику АТ «ВСТ БАНК», в основному поділяються на такі категорії, які відмічені в таблиці 2.1:

Таблиця 2.1

Кредитні ризики та фактори впливу на них банку АТ «ВСТ БАНК»

<table>
<tr><th>Індивідуальний кредитний ризик</th><th>Загальний кредитний ризик</th></tr>
<tr><td colspan="2">Нестабільність економічної ситуації</td></tr>
<tr><td>Зміна фінансового стану позичальника</td><td>Зміна грошово-кредитної політики НБУ (вимоги до резервування)</td></tr>
<tr><td>Кредитна історія позичальника</td><td>Зміна кредитної політики Банку</td></tr>
<tr><td>Зміна якості забезпечення позики</td><td rowspan="3">Макроекономічний фактор</td></tr>
<tr><td>Якість управління підприємством позичальником</td></tr>
<tr><td>Зміна умов кредитного договору
Дефолти основних постачальників/покупців</td></tr>
</table>

1) індивідуальний кредитний ризик банку;

2) загальний кредитний ризик банку.

АТ «ВСТ БАНК» розробило спеціальну внутрішню систему оцінки кредитних ризиків для класифікації кредитних ризиків у процесі банківської діяльності. Ризик-менеджери банку використовують внутрішні рейтингові оцінки. Такі оцінки базуються на діагностиці фінансової стійкості позичальників та на внутрішніх документах банку (за рівнем ймовірності дефолту).

Важливо зазначити, що для базових (стандартизованих) кредитних продуктів застосовується так звана банківська методика скорингу. Ризик-менеджери АТ «ВСТ БАНК» порівнюють результати власної оцінки кредитного ризику з результатами, отриманими за методикою, передбаченою Положеннями НБУ № 351, та аналізують наявність відхилень. З метою зниження ризику фінансування в банку створено внутрішню систему перевірки даних позичальників. Політика управління кредитним ризиком АТ «ВСТ БАНК» містить низку відносно традиційних методів управління кредитним ризиком (табл. 2.2).

Управління бізнесом споживчого кредитування АТ «ВСТ БАНК» здійснюється спеціальною (централізованою) системою прийняття рішень або співробітниками кредитного комітету першого рівня банку. Управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля в АТ «ВСТ БАНК» здійснюється за допомогою автоматизованої системи оцінки фінансового стану клієнтів. Важливо зазначити, що набір даних регулярно переглядається та перевіряється на основі історичних даних, зібраних протягом попередніх періодів діяльності банку. В АТ «ВСТ БАНК» створено спеціальну систему запобігання безнадійній заборгованості. АТ «ВСТ БАНК» оцінює та аналізує рівень кредитного ризику всіх позичальників протягом усього життєвого циклу кредитних продуктів. Така практика АТ «ВСТ БАНК» сприяє підвищенню своєчасності прийняття управлінських рішень, налаштування моделей скорингу і системи запобігання виникненню непрацюючих активів.

Таблиця 2.2

Основні методи управління кредитним ризиком в АТ «ВСТ БАНК»

№ з/п	Методи	Характер впливу на кредитний ризик	Зміст
1	Попередження ризику	Непрямий вплив	Відбір та оцінка кредитних спеціалістів Оптимізація кредитного процесу Розвиток персоналу Вивчення потенційного клієнта Постійний моніторинг клієнта
2	Оцінка і обчислення ризику	Непрямий вплив	Оцінка кредитоспроможності позичальника Оцінка якості кредитного портфеля банку Вимірювання кредитного ризику Прогнозування кредитного ризик-тренду
3	Уникнення кредитного ризику	Прямий вплив	Відмова від кредитування ненадійного клієнта
4	Мінімізація ризику	Прямий вплив	Диверсифікація кредитів Резервування коштів Структурування кредитів
5	Страхування ризику	Непрямий вплив	Перерозподіл обов'язків відшкодування кредитних втрат на страхову організацію
6	Стримування ризику	Непрямий вплив	Створення структурних підрозділів по роботі з проблемними кредитами Призупинення кредитної діяльності у високо ризикованих галузях Пошук нових секторів кредитного ринку і розробка нових кредитних продуктів

АТ «ВСТ БАНК» у своїй бізнес-моделі визначає пріоритетність кредитної діяльності, що робить питання підвищення ефективності управління кредитними ризиками ще більш актуальним. Від ефективності управління кредитним ризиком безпосередньо залежить рівень фінансових результатів діяльності банку та його перспективи виживання на ринку. Аналіз рівня кредитного ризику банку проводиться за наступними елементами:

1) Аналіз динаміки та структури загального кредитного портфеля банку (табл. 2.3);

2) Аналіз динаміки та структури кредитного портфеля позичальників банку;

3) Аналіз кредитного портфеля банку за видами економічної діяльності;

4) Аналіз рівня резервування активного бізнесу банку;

5) Аналіз застави кредитного бізнесу;

Таблиця 2.3

Аналіз кредитного портфеля АТ «ВСТ БАНК» за 2021 – 2024 рр., тис. грн

Показники	2021р.		2022р.		2023р.		2024р.		Зміни за звітний період							
									2022-2021		2023-2022		2024-2023		2024-2021	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Кредити та аванси клієнтам	9102598	46,71	9172007	45,93	9477975	33,63	11843406	34,91	69409	0,76	305968	3,34	2365431	24,96	2740808	30,11
Кредити юридичним особам	9000801	46,19	9058654	45,36	9304755	33,02	11560096	34,07	57853	0,64	246101	2,72	2255341	24,24	2559295	28,43
Кредити фізичним особам	101797	0,52	113353	0,57	173220	0,61	283310	0,84	11556	11,35	59867	52,81	110090	63,56	181513	178,31
Резерв під очікувані кредитні збитки	-228496	-1,17	-963951	-4,83	-1234121	-4,38	-1454296	-4,29	-735455	321,87	-270170	28,03	-220175	17,84	-1225800	536,46
Всього кредитів за вирахуванням резерву	8874102	45,54	8208056	41,10	8243854	29,25	10389110	30,62	-666046	-7,51	35798	0,44	2145256	26,02	1515008	17,07
Загальні активи	19486357	100,00	19970356	100,00	28182461	100,00	33926945	100,00	483999	2,48	8212105	41,12	5744484	20,38	14440588	74,11

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [25]

6) Аналіз кредитного ризику відповідно до методології Національного банку (Положення № 351);

7) Аналіз частки непрацюючих активів у балансі банку;

8) Аналіз рівня дотримання нормативів кредитного ризику.

АТ «ВСТ БАНК» досить активно працює на внутрішньому банківському кредитному ринку і є універсальним системним банком. За результатами аналізу структури кредитного портфеля, його частка в загальних активах банку зменшилась на протязі аналізованого періоду, при цьому абсолютний розмір загальних активів та кредитів клієнтам збільшився. Частка кредитного портфеля в активах зменшилася на 11,8 п.п., з 46,71% до 34,91%. Незважаючи на те, що структура портфеля не зазнала значних змін щодо позичальників, частка кредитів юридичним особам коливалася між 46,19% і 34,07%, відповідно до зниження загальної суми кредитів. Щодо кредитів фізичним, їх частка суттєво не змінилася, і навіть дещо збільшилася з 0,52% до 0,84% протягом аналізованого періоду. Необхідно зазначити, що взагалі кредити фізичним особам займають дуже невелику частку, їх питома вага менше 1 %. Така ситуація щодо кредитування відбулася через загальне скорочення банківських кредитів через нестабільну військову ситуацію в країні, підвищення вимог до позичальників та загальне погіршення кредитного статусу позичальників. Зменшення питомої ваги кредитів також пов'язане із ростом такої статі активів як «Інвестиції в цінні папери».

Кредитоємність кредитів юридичних осіб залишається низькою, потреба юридичних осіб в оборотних коштах – помірною, а ризик інвестиційної діяльності – занадто високим. АТ «ВСТ БАНК» переважно надає кредити в національній валюті в рамках програм державної підтримки. При цьому погашення старих кредитів випереджає надходження нових кредитів, і це тримає кредитний портфель банку майже на одному рівні. Виключення складає 2024 рік, який по праву можна вважати роком відновлення кредитування (табл. 2.3, рис. 2.7). У 2024 році порівняно з початком аналізованого періоду кредити та аванси клієнтам зросли на 30%.

Таблиця 2.4

Аналіз резервів у кредитному портфелі АТ «ВСТ БАНК» за 2021 – 2024 рр., тис. грн.

Показники	2021р.		2022р.		2023р.		2024р.		Зміни за звітний період							
									2022-2021		2023-2022		2024-2023		2024-2021	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Резерви під знецінення кредитів юридичних осіб	224750	98,36	940238	97,54	1200921	97,31	1420063	97,65	715488	318,35	260683	27,73	219142	18,25	1195313	531,84
Резерви під знецінення кредитів фізичних осіб	3746	1,64	23713	2,46	33200	2,69	34233	2,35	19967	533,02	9487	40,01	1033	3,11	30487	813,85
Всього резервів	228496	100,00	963951	100,00	1234121	100,00	1454296	100,00	735455	321,87	270170	28,03	220175	17,84	1225800	536,46

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [25]

Також значно зросли кредити фізичним особам (178,31%) за аналізований період. Однак, це може призвести до збільшення частки прострочених кредитів і, отже, кредитного ризику.

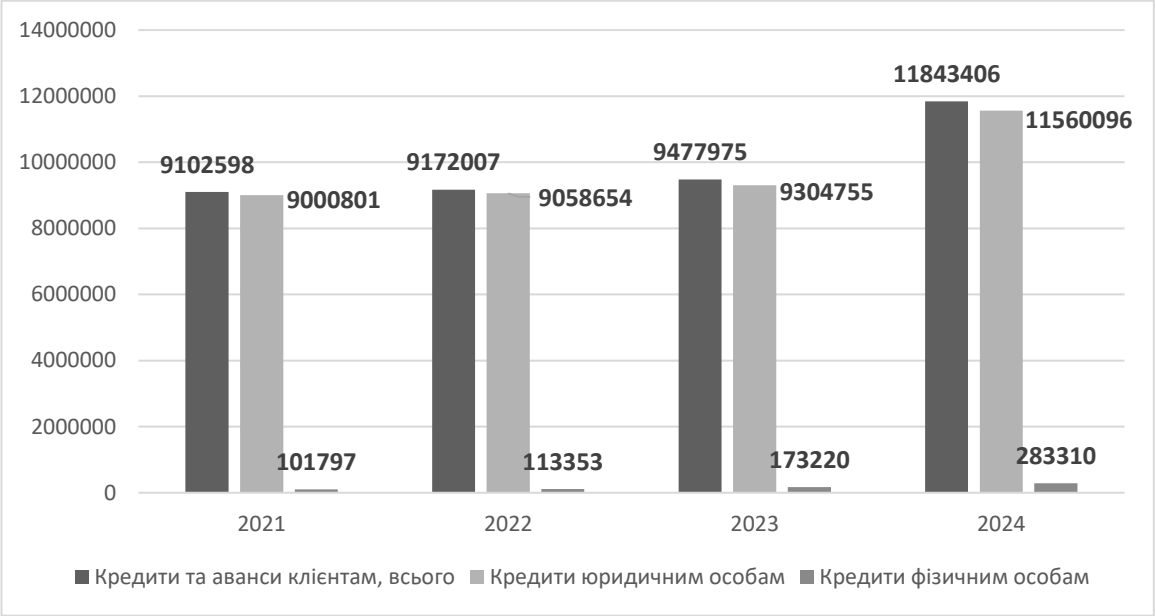

Рис. 2.7. Аналіз динаміки складових кредитів та авансів клієнтів АТ «ВСТ БАНК», 2021-2024 роки, тис. грн.

Водночас зросла частка резервів під кредитні операції (табл. 2.4, рис. 2.8).

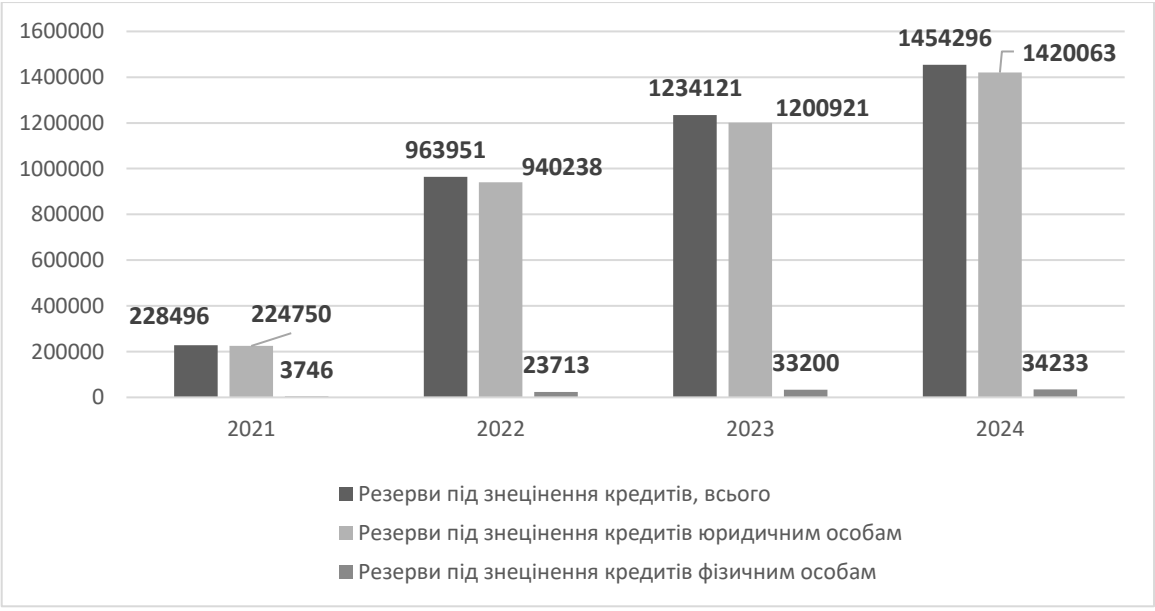

Рис. 2.8. Аналіз динаміки складових резервів під знецінення кредитів та авансів клієнтів АТ «ВСТ БАНК», 2021-2024 роки, тис. грн.

Виходячи з аналізу таблиці 2.4 та рис. 2.8, можна зробити висновок, значний ріст резервів відбувся у 2021 році на 321,87%. Це можна пояснити зниженням кредитоспроможності фінансових установ через пандемічні обмеження (безробіття, дистанційна модель роботи, скорочення зарплат тощо). Подальше збільшення резервів під кредити у 2022 році було безпосередньо пов'язане з наслідками повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Загальне збільшення за аналізований період склало 536,46%.

Варто відзначити показник непокритого кредитного ризику (НКР), який враховується при розрахунку регулятивного капіталу банків (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Аналіз динаміки непокритого кредитного ризику АТ «ВСТ БАНК»

Зважаючи на те, що АТ «ВСТ БАНК» нарощує резерви під кредитні операції, а також помірно зростає обсяг кредитів, природно, що розмір непокритого кредитного ризику останнім часом зменшився, особливо після повномасштабного вторгнення. З середини 2022 року розмір непокритого кредитного ризику знизився. Це можна пояснити підвищенням вимог до резервів Національного банку. Загалом розмір непокритого кредитного ризику зріс з 1 липня 2022 року, що означає, що банк визнав збитки, понесені з моменту повномасштабного вторгнення. При цьому після повномасштабного

вторгнення розмір непокритого кредитного ризику взагалі дорівнював нулю, а в період з березня по травень взагалі не розраховувався. Нульовий розмір непокритого кредитного ризику вказує на те, що резерви були повністю створені для покриття кредитного ризику, що може свідчити про погіршення якості кредитів, які потребують 100% резервування. Однак вже на початок 2025 року він різко зріс до 54249,1 тис. грн.

Наступним етапом аналізу кредитного ризику в АТ «ВСТ БАНК» є вивчення роботи банку щодо усунення непрацюючих кредитів (NPL).

Загалом по банківській системі України станом на 01.01.2025 року обсяг непрацюючих кредитів у банківській системі України становив 393,2 млрд грн, що на 6% менше, ніж у попередньому періоді. Частка NPL у загальному кредитному портфелі зменшилась з 34,6% до 30,3%, що свідчить про поступове оздоровлення фінансового сектору. 84,7% всіх NPL зосереджено у державних банках: ПриватБанк, Ощадбанк, Укрексімбанк, Укргазбанк, СЕНС Банк. Після пікових втрат у 2022 році, викликаних війною, банки почали активно реструктуризувати портфелі та покращувати якість нових кредитів. З 2023 року спостерігається стійке зниження частки NPL, а якість працюючих кредитів повертається до довоєнного рівня.

З 2025 року НБУ повністю адаптував визначення NPL до стандартів ЄС, які включають:

- дефолтні активи;
- знецінені фінансові інструменти;
- реструктуризовані кредити з простроченням понад 30 днів.

Ринок NPL в Україні відкритий для інвесторів через систему ProZorro.Sale, що дозволяє банкам очищати баланси та залучати капітал.

Обсяг непрацюючих кредитів банку АТ «ВСТ БАНК» та їх частка у загальному кредитному портфелі показана на рис. 2.10.

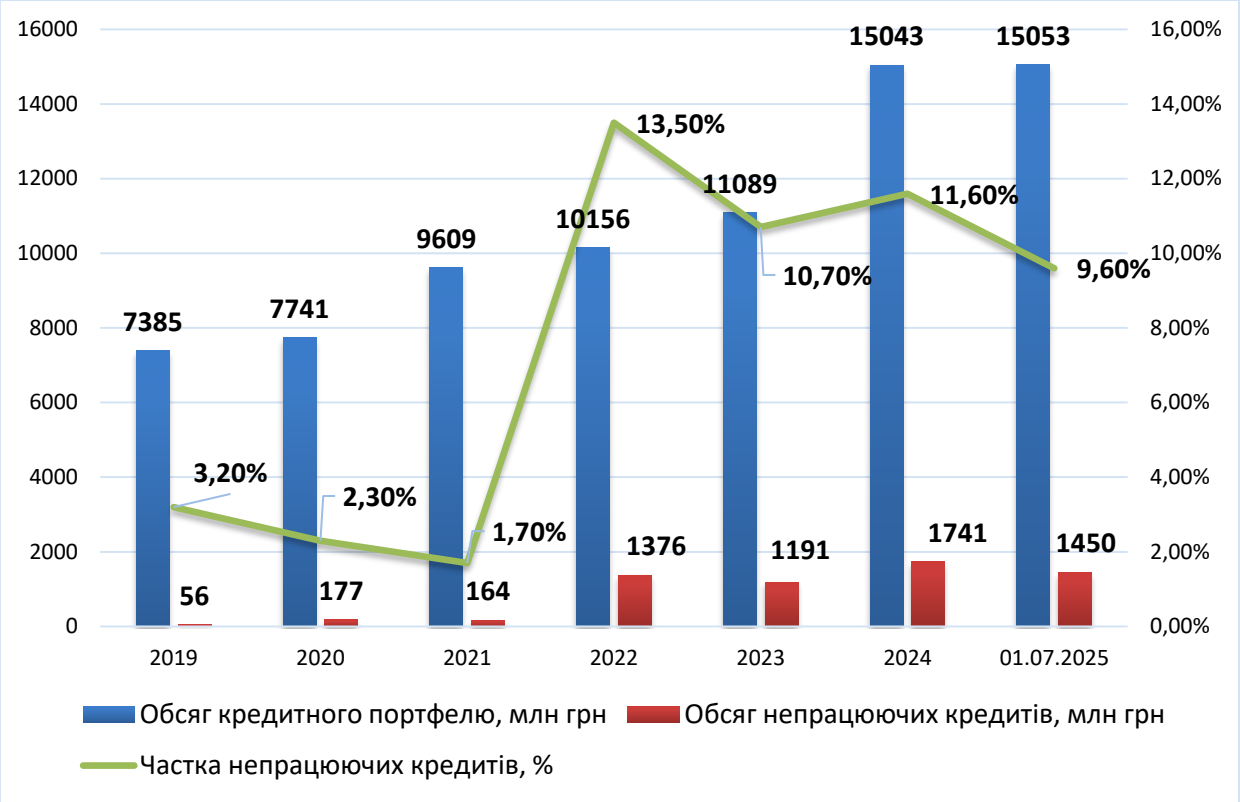

Рис. 2.10. Аналіз динаміки кредитного портфелю та непрацюючих кредитів АТ «ВСТ БАНК»

Як бачимо з рисунку стан непрацюючих кредитів в АТ «ВСТ БАНК» відповідає загальній тенденції по банківській системі України. Найбільша частка непрацюючих кредитів була в 2022 році (13,50%). Далі вона поступово знижується та на 01.07.2025 р. складає 9,60%.

Важливим етапом є аналіз кредитування АТ «ВСТ БАНК» для різних видів господарської діяльності (табл. 2.5).

Результати аналізу напрямків кредитування за видами економічної діяльності показують, що серед дев'яти напрямків кредитування АТ «ВСТ БАНК» перші місця займають кредити за сферою «торгівля» та «сільське господарство». Наочно це представлено на рис. 2.11.

Таблиця 2.5

Аналіз кредитного портфеля АТ «ВСТ БАНК» за видами економічної діяльності за 2021 – 2024 рр., тис. грн

Показники	2021р.		2022р.		2023р.		2024р.		Зміни за звітний період							
									2022-2021		2023-2022		2024-2023		2024-2021	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Торгівля	4377782	48,09	4387706	47,84	4082191	43,07	4942352	41,73	9924	0,23	-305515	-6,96	860161	21,07	564570	12,90
С/х госп-во та харч.пром-ть	1714366	18,83	1826139	19,91	2111125	22,27	2693055	22,74	111773	6,52	284986	15,61	581930	27,56	978689	57,09
Промисловість	1138243	12,50	1381503	15,06	1773615	18,71	2054863	17,35	243260	21,37	392112	28,38	281248	15,86	916620	80,53
Транспорт та зв’язок	908159	9,98	739651	8,06	646210	6,82	1204382	10,17	-168508	-18,55	-93441	-12,63	558172	86,38	296223	32,62
Будівництво та операції з нерухомістю	499092	5,48	266781	2,91	167188	1,76	252673	2,13	-232311	-46,55	-99593	-37,33	85485	51,13	-246419	-49,37
Фін. та інвест. операції	147774	1,62	153561	1,67	-	-	-	-	5787	3,92	-153561	-100,00	-	-	-147774	-100,00
Кредити фізичним особам	101797	1,12	113353	1,24	173220	1,83	283309	2,39	11556	11,35	59867	52,81	110089	63,55	181512	178,31
Туріст. та готельні послуги, ресторанний бізнес	46193	0,51	60371	0,66	-	-	-	-	14178	30,69	-60371	-100,00	-	-	-46193	-100,00
Інші послуги	169192	1,86	242942	2,65	524426	5,53	412772	3,49	73750	43,59	281484	115,86	-111654	-21,29	243580	143,97
Всього кредитів (до відрахування резервів)	9102598	100,00	9172007	100,00	9477975	100,00	11843406	100,00	69409	0,76	305968	3,34	2365431	24,96	2740808	30,11

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [25]

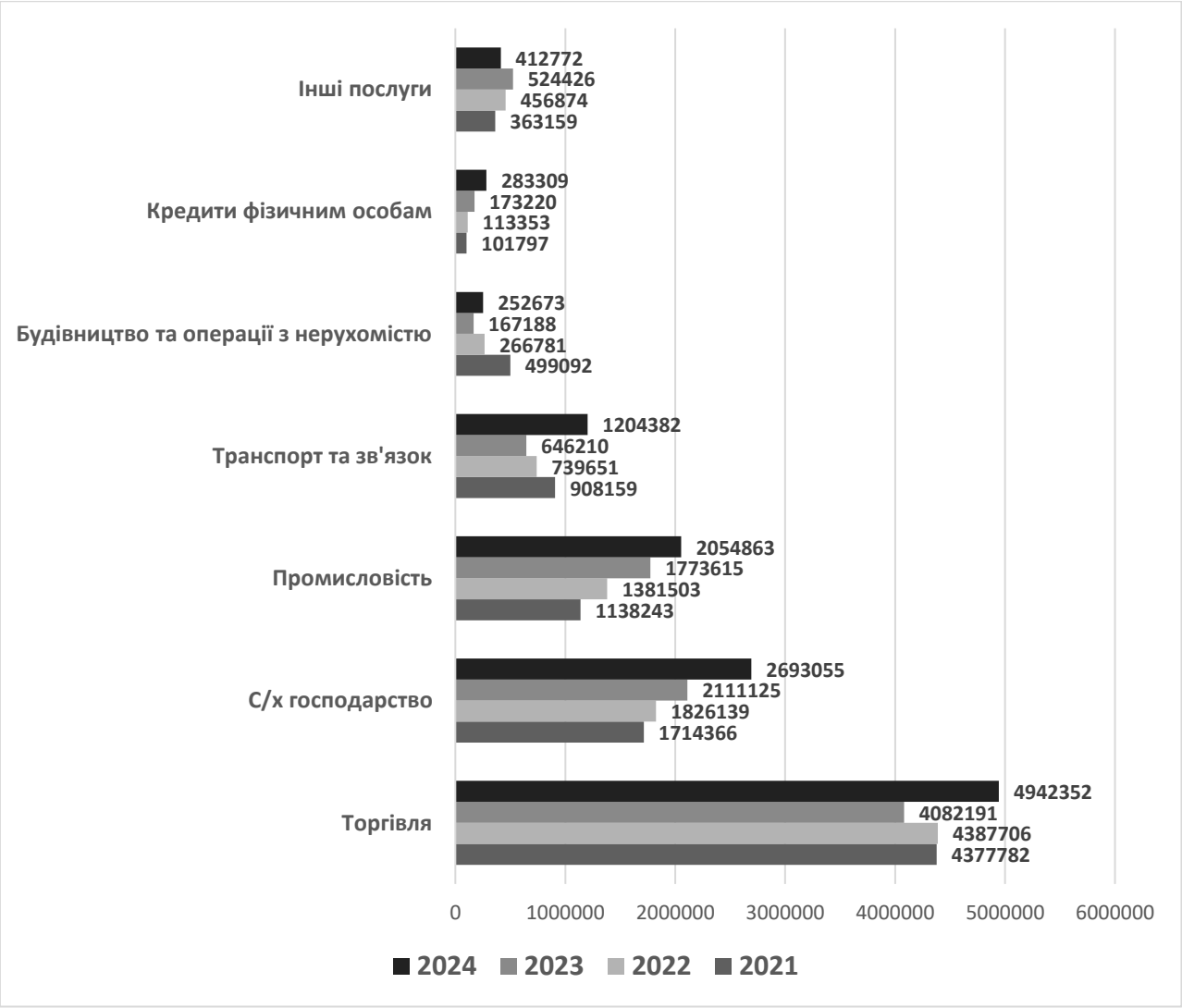

Рис. 2.11. Кредитний портфель АТ «ВСТ БАНК» за видами економічної діяльності за 2021 – 2024 рр., тис. грн

Варто зазначити, що кредитний регламент АТ «ВСТ БАНК» для банківських установ обмежує здійснення ними міжбанківських операцій на основі комплексної діагностики фінансового стану та нефінансових факторів банку-контрагента. Управління активами та пасивами АТ «ВСТ БАНК» визначає рівень обмежень на міжбанківські операції. Відділ ризик-менеджменту негайно коригує кредитний ліміт, як тільки виявить ознаки погіршення фінансового стану банку-позичальника.

АТ «ВСТ БАНК» здійснює постійний моніторинг кредитного ризику. Ризик-менеджер розуміє кредитний моніторинг як «сукупність дій з отримання та аналізу інформації про клієнта та кредитний договір протягом

терміну дії кредитного договору». Варто підкреслити, що моніторинг кредитного ризику дозволяє оперативно реагувати на відхилення рівня кредитного ризику та сприяє зниженню рівня непрацюючих кредитів за допомогою відповідних методів. За результатами дослідження кредитний ризик АТ «ВСТ БАНК» знаходиться на прийнятному рівні та в межах прийнятного ризик-апетиту банку. Проте ми вважаємо, що показники управління кредитним ризиком можна покращити, враховуючи відповідні рекомендації (рис. 2.12).

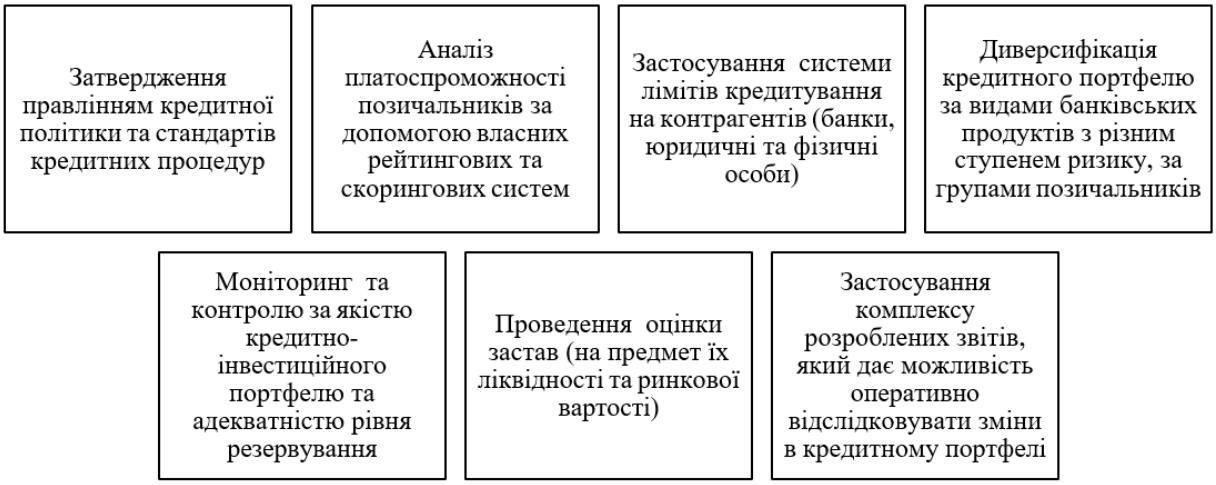

Рис. 2.12. Напрями мінімізації кредитного ризику в банку АТ «ВСТ БАНК»

Таким чином, кредитна діяльність АТ «ВСТ БАНК» відповідає загальноприйнятим рекомендаціям з управління ризиками та встановленим вимогам Національного банку. Основним змістом діяльності АТ «ВСТ БАНК» щодо вдосконалення управління кредитними ризиками є впровадження інноваційних методів і індикаторів раннього попередження кредитних ризиків, пов’язаних з управлінням нормальними та проблемними кредитами. З іншого боку, АТ «ВСТ БАНК» постійно працює над удосконаленням і вдосконаленням кредитних процесів шляхом впровадження методів інноваційного навчання та нейронних мереж.

2.3. Аналіз ризику ліквідності банку АТ «ВСТ БАНК»

В АТ «ВСТ БАНК» ризик ліквідності визначено як значний відповідно до політики управління ризиками банку. Ризик-менеджмент банку визначає ризик ліквідності як «ймовірність збитків або додаткових збитків, неотримання запланованих доходів через неспроможність банку забезпечити фінансування зростання активів та/або своєчасно виконати свої зобов'язання». Управління ризиком ліквідності передбачає функціонування відповідної організаційної структури, що передбачає наступний розподіл повноважень між трьома лініями захисту.

Перша лінія захисту – бізнес-підрозділи та підрозділи підтримки АТ «ВСТ БАНК».

Друга лінія захисту – головний ризик-менеджер (CRO), головний комплаєнс-менеджер (CCO), підрозділи департаменту ризик-менеджменту та управління комплаєнс, які є незалежними від підрозділів інших ліній захисту та підпорядковані Наглядовій Раді банку.

Третя лінія захисту – управління внутрішнього аудиту Банку, яке перевіряє та оцінює ефективність функціонування системи управління ризиками.

Політика банку передбачає створення підсистеми управління ризиком ліквідності, метою якої буде забезпечення такого рівня ліквідності балансу в сценаріях базових і несприятливих подій, достатньому для виконання показники, визначені у стратегії та бюджеті АТ «ВСТ БАНК» визначили відповідні показники ризик-апетиту щодо ризику ліквідності, зокрема, як довго банк може (повністю/своєчасно) виконувати власні зобов'язання за несприятливих (стресових) ситуацій. Ризик-менеджери АТ «ВСТ БАНК» розробили та впровадили спеціальні підходи, процедури та політики в рамках ідентифікації, оцінки, моніторингу, звітності, а також контролю та мінімізації ризику ліквідності. Вони описують спеціальні алгоритми, які будуть використовуватися для комплексної діагностики, а також для прогнозування

майбутніх грошових потоків (балансових, позабалансових) на певному часовому горизонті.

Мінімізація ризику ліквідності в АТ «ВСТ БАНК» передбачає створення додаткових диверсифікованих джерел до основної депозитної бази, управління активами з урахуванням принципів ліквідності та проведення щоденного моніторингу майбутніх грошових потоків, а також рівнів ліквідності.

Як і в управлінні кредитним ризиком, АТ «ВСТ БАНК» використовує інструментарій лімітування в управлінні ризиком ліквідності. Особливості лімітування ліквідності в обов'язковому порядку доводяться до відома всіх інших підрозділів усіх ліній захисту банку. Ризик-менеджери здійснюють комплекс заходів з управління ризиком ліквідності (рис. 2.13).

Рис. 2.13. Напрями управління ризиком ліквідності в банку АТ «ВСТ БАНК»

Діагностику ризику ліквідності в АТ «ВСТ БАНК» можна умовно розділити на три основні напрями:

1. Аналіз дотримання банком обов’язкових нормативів ліквідності.

2. Аналіз часової різниці між вимогами та зобов'язаннями банку (GAP-аналіз).

3. Аналіз та моделювання залишків змінних активів і пасивів балансу банку.

У аналізований період з 2019 року по перше півріччя 2025 року були розглянуті основні обов'язкові нормативи НБУ щодо ризику ліквідності. До них відносяться Н6 – норматив короткострокової ліквідності (розраховувався до 2021 року включно), LCRвв – норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами, LCRів – норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті, NSFR – норматив чистого стабільного фінансування (не менше 90%). Останній розраховується з 2021 року. Динаміка цих нормативів представлена на рис. 2.14.

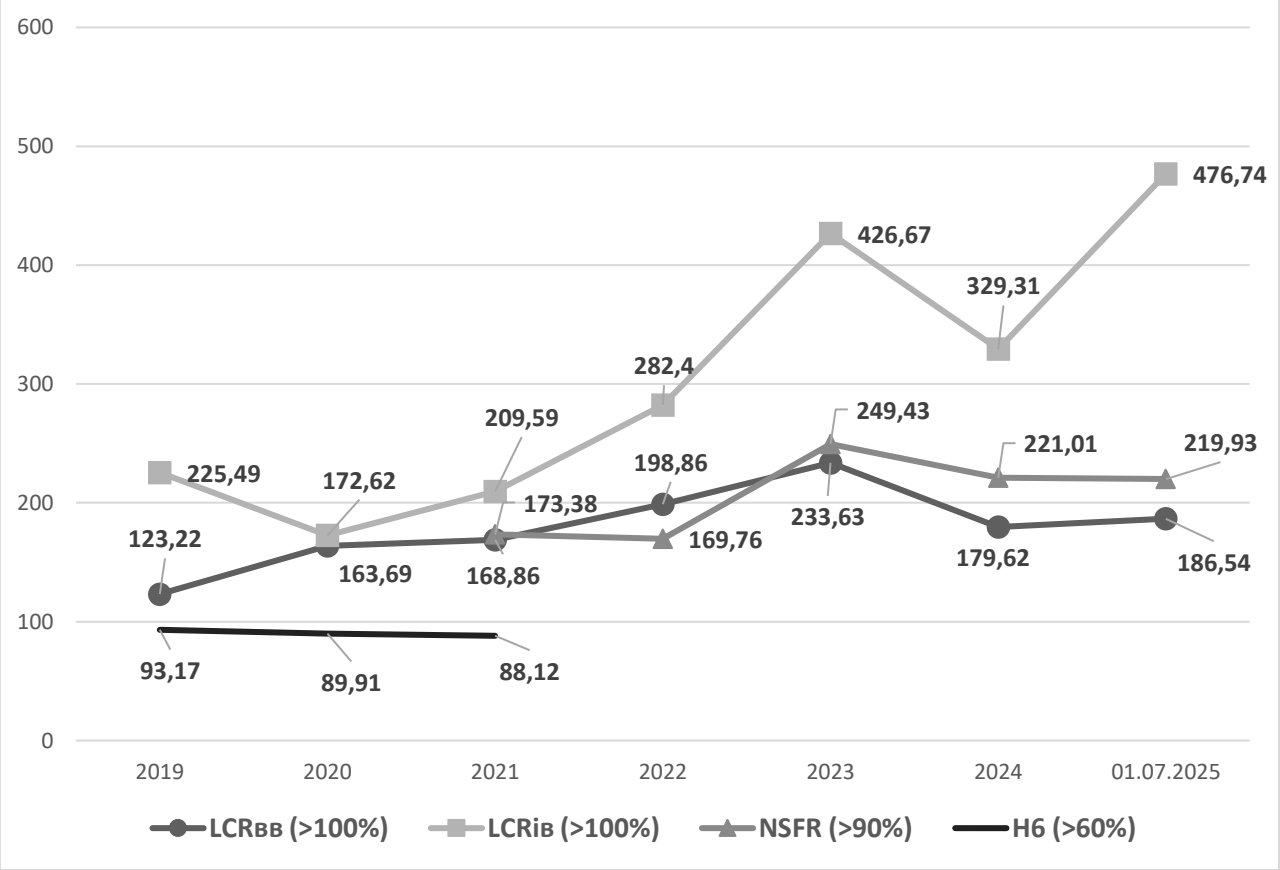

Рис. 2.14. Динаміка нормативів ліквідності АТ «ВСТ БАНК» (2019 – 01.07.2025 рр.), %

Далі проведемо аналіз фінансових зобов'язань, агрегованих за термінами, що залишилися до погашення, до дати фактичного погашення відповідно до договірних умов. Такий зведений аналіз щодо строкової структури фінансових зобов’язань АТ «ВСТ БАНК» проведено за період з 01.01.2024 р. по 01.01.2025 р. (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

GAP-аналіз ліквідності АТ «ВСТ БАНК», тис. грн

		До 1 місяця	1-3 місяці	3-12 місяців	Понад 12 місяців	Всього
01.01.2024	Всього фінансових активів	16415361	3285948	4075990	4176969	27954268
	Всього фінансових зобов’язань	23152185	940868	1186327	785857	26065237
	Чистий розрив ліквідності	(6736824)	2345080	2889663	3391112	1889031
	Кумулятивний розрив ліквідності	(6736824)	(4391744)	(1502081)	1889031	
01.01.2025	Всього фінансових активів	17158533	4794392	5710718	6003736	33622379
	Всього фінансових зобов’язань	27696311	1720755	1280208	832512	31529578
	Чистий розрив ліквідності	(10537778)	3028637	4430510	5171224	2092593
	Кумулятивний розрив ліквідності	(10537778)	(7509141)	(3078631)	2092593	

Оцінка на основі недисконтованих зобов’язань, які підлягають оплаті згідно з умовами контракту, виявила збільшення короткострокових ресурсів, що вказує на незначне зростання нестабільності в ресурсній базі банку, але це стосується лише тих зобов’язань перед іншими банками, для яких короткостроковість є типовою природою. Усі платежі після отримання повідомлення вважаються сплаченими негайно.

У воєнний час АТ «ВСТ БАНК» підтримує ліквідність на належному рівні. Показники ризику ліквідності започаткували тенденцію до зростання у 2023 році (рис. 2.14).

Аналіз за строками не відображає стабільності поточних зобов’язань у попередні періоди. У попередні періоди їх реалізація відбувалася протягом

більш тривалого періоду, ніж зазначено в таблиці 2.6, і ці залишки відображені вище у складі сум до сплати до 1 місяця. Вони залежать від спроможності АТ «ВСТ БАНК» погасити свої зобов'язання з отримання еквівалентних активів протягом цього ж періоду. Наявні на даний момент ліквідні активи забезпечать АТ «ВСТ БАНК» стабільну роботу навіть за умови ймовірного часткового відпливу депозитів клієнтів у разі подальшого погіршення економічної ситуації.

Станом на 01.01.2025 року АТ «ВСТ БАНК» має кумулятивну невідповідність за строками погашення фінансових активів та зобов'язань строком погашення до 12 місяців у сумі 3 078 631 тис. грн. (станом на 01.01.2024 – 1 502 081 тис. грн.). Невідповідність ліквідності є наслідком, заснованим на одному важливому факті: важливим джерелом фінансування для АТ «ВСТ БАНК» є кошти клієнтів на поточних рахунках. Значний обсяг і стабільний приріст клієнтської бази та минулий досвід дозволяє АТ «ВСТ БАНК» стверджувати, що більша частина поточних рахунків клієнтів, являють собою довгострокове та стабільне джерело фінансування Банку. Мінімальні суми залишків коштів клієнтів протягом 2024 та 2023 років були оцінені в сумі не менше 21 408 102 тис. грн та 15 885 077 тис. грн відповідно, що становить 70% та 64% від загальної суми коштів клієнтів відповідно. Крім того, станом на 01.01.2025 року інвестиції в цінні папери з терміном погашення більше одного року включали боргові цінні папери, випущені українськими та іноземними державними органами, що не були передані в заставу, справедливою вартістю 2 938 616 тис. грн, які можуть бути продані банком до настання строку погашення в крайніх випадках з метою покриття дефіциту ліквідності.

Спроможність АТ «ВСТ БАНК» погасити свої зобов'язання залежатиме від можливості отримати активи на таку ж суму протягом цього терміну. Обсяг наявних ліквідних активів дозволяє АТ «ВСТ БАНК» продовжувати роботу в нормальному режимі, незважаючи на часткове вилучення депозитів вкладників в умовах погіршення економічної ситуації. Керівництво банку

вважає, що незважаючи на те, що дуже великий відсоток коштів вкладників підлягає поверненню на вимогу, диверсифікація таких коштів за кількістю та типом вкладників разом із досвідом, уже набутим АТ «ВСТ БАНК» у попередні періоди, вказує на те, що ці кошти є довгостроковим та стабільним джерелом фінансування діяльності, яку здійснює АТ «ВСТ БАНК».

2.4 Аналіз управління ринковим ризиком банку АТ «ВСТ БАНК»

Ринковий ризик є найбільш суттєвим ризиком у діяльності АТ «ВСТ БАНК», оскільки він включає в себе ряд інших важливих ризиків. У загальному вигляді ринковий ризик для АТ «ВСТ БАНК» можна визначити як «ймовірність зазнати збитків або додаткових збитків і не отримати заплановані доходи через несприятливі зміни валютних курсів, процентних ставок і вартості фінансових інструментів».

В АТ «ВСТ БАНК» найбільш значущими показниками є три ринкові ризики.

Ціновий ризик – «це процентний ризик торгового портфеля, який виникає через несприятливі зміни ринкових процентних ставок, які впливають на вартість боргового цінного паперу або іншого інструменту з фіксованим доходом, вартість похідного фінансового інструменту, базовою змінною для якого є ринкова процентна ставка, міститься в торговому портфелі банку». Під час розрахунку цінового ризику, оскільки загальний портфель державних облігацій береться як торговий портфель банку, а сценарій повної реалізації портфеля державних облігацій розглядається для покриття дефіциту ліквідності банку.

2) Валютний ризик – «виникає внаслідок несприятливих коливань валютного курсу, що впливає на активи, зобов'язання та позабалансові статті, що містяться в торговій та банківській книгах банку»;

3) Ризик дефолту емітента ОВДП - «підвищена ймовірність дефолту емітента ОВДП (Міністерство фінансів України)».

АТ «ВСТ БАНК» окремим документом виклало Політику управління ринковими ризиками, що включає:

1) цілі, завдання та принципи управління ринковими ризиками.

2) схему процесу управління ринковими ризиками в банку з урахуванням розподілу функцій між її учасниками, їх повноважень і відповідальності та порядку взаємодії;

3) систему лімітів ринкового ризику та порядок їх встановлення;

4) підходи до ідентифікації, оцінки, моніторингу, контролю, звітності та мінімізації ринкових ризиків;

5) процеси визначення, затвердження та перегляду припущень, що використовуються для вимірювання ринкових ризиків;

6) методології стрес-тестування ринкових ризиків;

7) перелік та формат форм управлінської звітності про ринкові ризики, порядок та періодичність/строки їх надання суб'єктам системи управління ризиками.

Аналіз ринкових ризиків розпочнемо з діагностики процентного ризику в діяльності АТ «ВСТ БАНК». Для АТ «ВСТ БАНК», як правило, використовується аналіз чутливості, процентної складової доходу та аналіз динаміки процентних ставок.

Динаміка процентних ставок у банківському секторі передбачає, що банк несе збитки від зростання, оціненого за методом паралельного зсуву переміщення кривої дохідності (рис. 2.14).

Як представлено в змодельованих сценаріях, якщо має місце висхідний рух облікової ставки НБУ, тоді цей банк має отримати удар по своєму процентному доходу; тому стає обов'язковою реструктуризація балансу шляхом збільшення чутливих активів і зменшення процентних зобов'язань. Однак останнім часом відбулося зниження облікової ставки НБУ, що вигідно для банку.

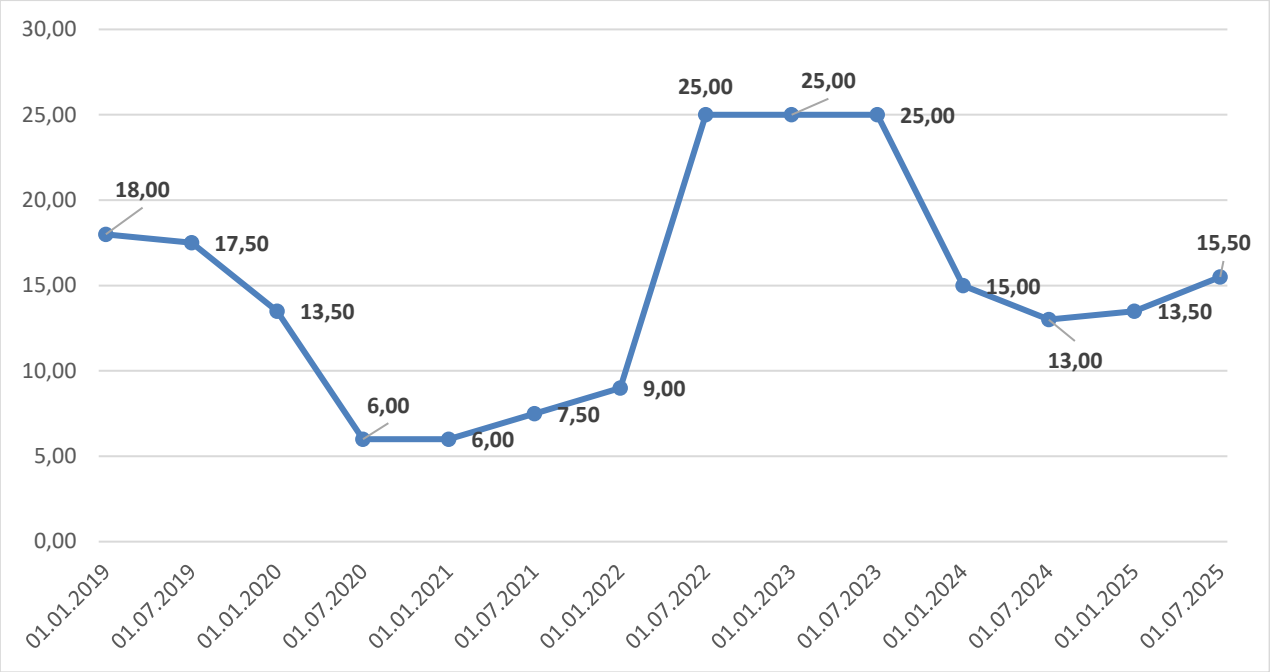

Рис. 2.14. Динаміка облікової ставки НБУ, %

Аналізуючи процентні доходи та витрати АТ «ВСТ БАНК», можна стверджувати, що основну частину процентних доходів становлять операції з юридичними особами (табл. 2.7, рис. 2.15).

Таблиця 2.7

Динаміка процентних доходів і витрат банку АТ «ВСТ БАНК», тис. грн.

Показники	2021	2022	2023	2024	Зміни за період	
					тис. грн.	%
Доходи від операцій з юридичними особами	931018	1013949	1228373	1494222	563204	60,49
Доходи від операцій з фізичними особами	16130	20162	27482	46037	29907	185,41
Доходи від операцій з цінними паперами	36779	356995	1024202	886240	849461	2309,64
Витрати від операцій з юридичними особами	294842	382108	904063	985156	690314	234,13
Витрати від операцій з фізичними особами	97090	76131	93994	125377	28287	29,13
Інші процентні витрати	36919	160580	81466	95531	58612	158,76
Процентні доходи	1371900	1697733	2667076	3103353	1731453	126,21
Процентні витрати	428851	618819	1079523	1206064	777213	181,23
Чистий процентний дохід	943049	1078914	1587553	1897289	954240	101,19

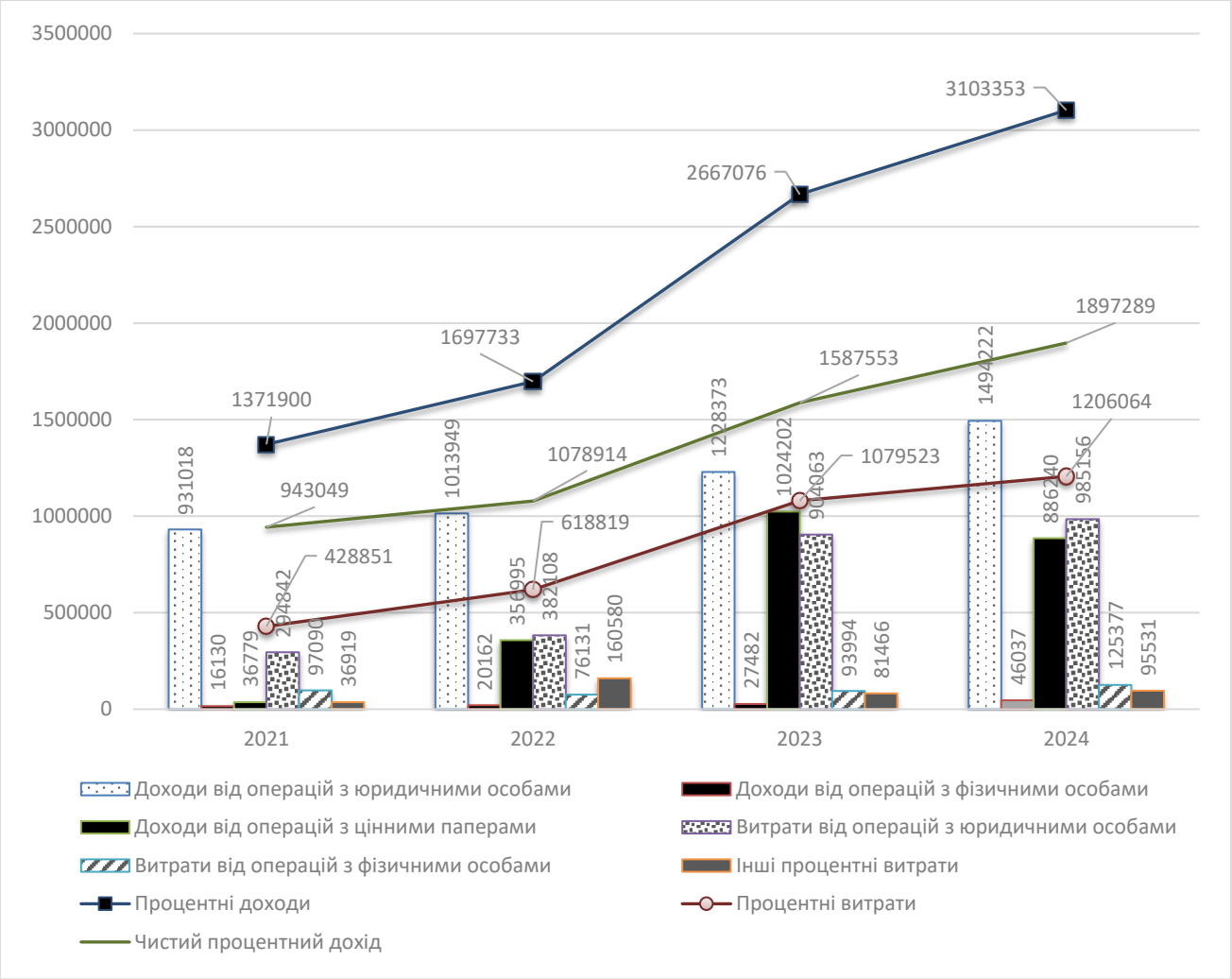

Рис. 2.15. Складові процентних доходів і витрат банку АТ «ВСТ БАНК», тис. грн.

Станом на 01.01.2025 року вони складали 1494222 тис. грн. або 48% від процентного доходу. При цьому на початок аналізованого періоду частка доходів від операцій з юридичними особами була набагато більше – 68%. Такі зміни відбулися на користь доходів від операцій з цінними паперами. Їх частка збільшилась з 2,68% в 2021 році до 38,40% в 2023 році. В 2024 році частка доходів дещо знизилась до 28,56%.

Що стосується витрат, то найбільшу питому вагу складають процентні витрати за операціями з юридичними особами (станом на 01.01.2025 – 985156 тис. грн. або 82% від валових витрат).

Загалом протягом аналізованого періоду банк мав чистий процентний дохід, який має тенденцію до зростання. З початку аналізованого періоду він зріс на 101,19%.

Таким чином, проведений аналіз ризиків АТ «ВСТ БАНК» свідчать про те, що концентрація за ризиками зростає, однак цей рівень є допустимим та знаходиться в межах прийнятного ризик-апетиту банку. Також можна сказати, що політика щодо управління ризиками банку АТ «ВСТ БАНК» повністю відповідає всім вимогам НБУ щодо створення системи управління ризиками.

Виходячи з бізнес-моделі АТ «ВСТ БАНК», банк характеризується ризиком в операціях з фізичними та юридичними особами. Цей тип ризику ідентифікується як ризик процентної ставки, що дозволяє спеціалістам з ризиків ще більше звузити фокус своєї уваги.

Особливо при зростаючих процентних ставках економічно вигідно додавати активи балансу, що знижує ринкові ризики, особливо процентні. Але для зниження валютного ризику в умовах ослаблення національної валюти варто тримати довгу валютну позицію, тобто мати валютні активи.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

3.1. Використання кореляційно-регресійного моделювання в аналізі та прогнозу ризику кредитного портфелю банку

Для оцінювання впливу основних фінансових показників банківської діяльності на рівень ризику кредитного портфелю проведено регресійний аналіз на основі статистичних даних за 2019–2024 рр. У якості результативної змінної (Y) використано показник ризику кредитного портфелю банків, а як факторні змінні – дохідність прибуткових кредитів (X_1), питому вагу депозитів у структурі зобов'язань (X_2) та питому вагу кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах банків (X_3).

Дані фінансових показників АТ «ВСТ БАНК» за 2019-2024 роки, наведені в таблиці 3.1 будуть використані для розробки кореляційно-регресійної моделі впливу вибраних факторів на фінансові ризики банку.

Таблиця 3.1

Фінансові показники АТ «ВСТ БАНК» за 2019-2024 роки, %

Показники	Роки						Відхилення 2024-2021 рр.
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Доходність прибуткових кредитів (X_1)	18,38	16,84	15,91	23,90	38,21	34,98	16,60
Питома вага депозитів в зобов'язаннях (X_2)	91,33	95,17	95,68	94,61	94,46	95,97	4,64
Питома вага кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах банку (X3)	76,11	75,61	77,92	72,81	70,93	77,61	1,50
Ризик кредитного портфелю (Y)	3,55	3,22	2,51	10,51	13,02	12,28	8,72

Абсолютне відхилення питомої ваги кредитно-інвестиційного портфеля в загальних активах свідчить про її збільшення на 1,50 в.п. Якщо порівняти значення дохідності кредитів, що приносять прибуток, то побачимо їх зростання на 16,60 в.п. Саме це вплинуло на зростання ризику кредитного портфеля на 8,72 в.п. Також в аналізованому періоді дещо збільшилася частка депозитів в зобов'язаннях АТ «ВСТ БАНК» на 4,64 в.п. Саме такі зміни впливають на формування фінансових ризиків комерційного банку.

Відобразимо динаміку основних показників діяльності банку, які впливають на рівень його фінансових ризиків (рис. 3.1).

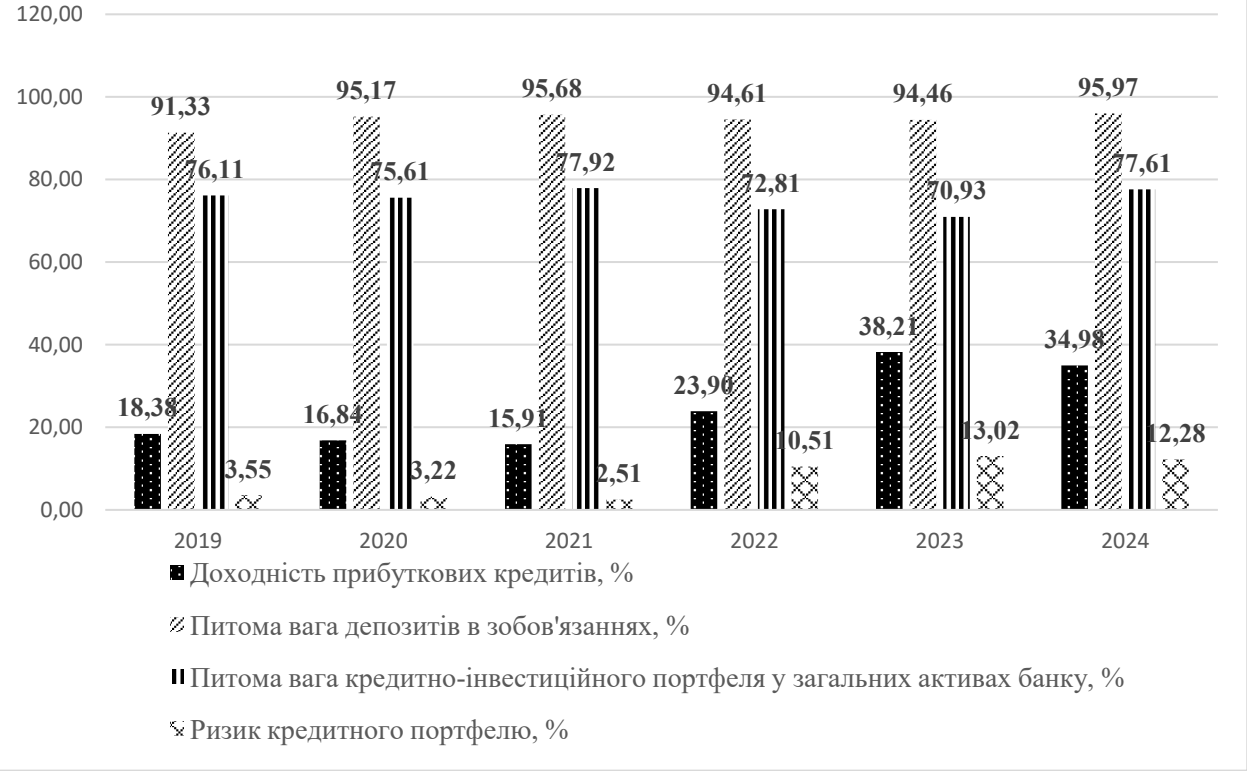

Рис. 3.1. Динаміка основних показників діяльності банку АТ «ВСТ БАНК», які впливають на рівень його фінансових ризиків

Під час побудови регресійної моделі використаємо електронну надбудову «Аналіз даних» комп'ютерної програми Microsoft Excel (дод.). В якості вихідних даних використаємо дані таблиці 3.1.

Побудована множинна лінійна регресійна модель має такий вигляд:

$$Y = -7{,}03 + 0{,}421X_1 + 0{,}304X_2 - 0{,}327X_3$$

де

X_1 – дохідність прибуткових кредитів;

X_2 – питома вага депозитів в зобов'язаннях;

X_3 – питома вага кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах банку.

Отримане значення коефіцієнта детермінації $R^2 = 0.908$ свідчить, що 90,8% варіації ризику кредитного портфелю пояснюється змінами зазначених факторів. Найвищий вплив на рівень ризику справляє дохідність прибуткових кредитів (коефіцієнт 0,421), що підтверджує прямий зв'язок між зростанням прибутковості кредитних операцій і підвищенням ризику. Вплив питомої ваги депозитів у структурі зобов'язань є незначним та має позитивний напрямок (0,304), тоді як частка кредитно-інвестиційного портфеля чинить помірний стримувальний ефект на зростання ризику (– 0,327).

Кореляційний аналіз також засвідчив сильну позитивну залежність між ризиком кредитного портфелю та дохідністю кредитів (r = 0,91), слабку позитивну – із питомою вагою депозитів (r = 0,32) та від'ємну середню – із часткою кредитно-інвестиційного портфеля (r = –0,64). Це підтверджує, що саме рівень прибутковості кредитних операцій є ключовим чинником формування кредитного ризику в банківському секторі.

На основі отриманої моделі здійснено прогноз ризику кредитного портфелю на 2025 рік за умовами збереження поточних тенденцій розвитку: $X_1 = 35,0$; $X_2 = 96,0$; $X_3 = 78,0$. Підставивши ці значення у модель, отримаємо прогнозне значення ризику:

$$\hat{Y}_{2025} = -7,03 + 0,421(35,0) + 0,304(96,0) - 0,327(78,0) = 11,38$$

Отже, прогнозний рівень ризику кредитного портфелю у 2025 р. становитиме близько 11,4 %, що свідчить про збереження підвищеного рівня ризику порівняно з докризовим періодом.

На рисунку 3.2 представлено динаміку фактичних та прогнозних значень ризику кредитного портфелю банку АТ «ВСТ БАНК» за 2019–2025 рр.

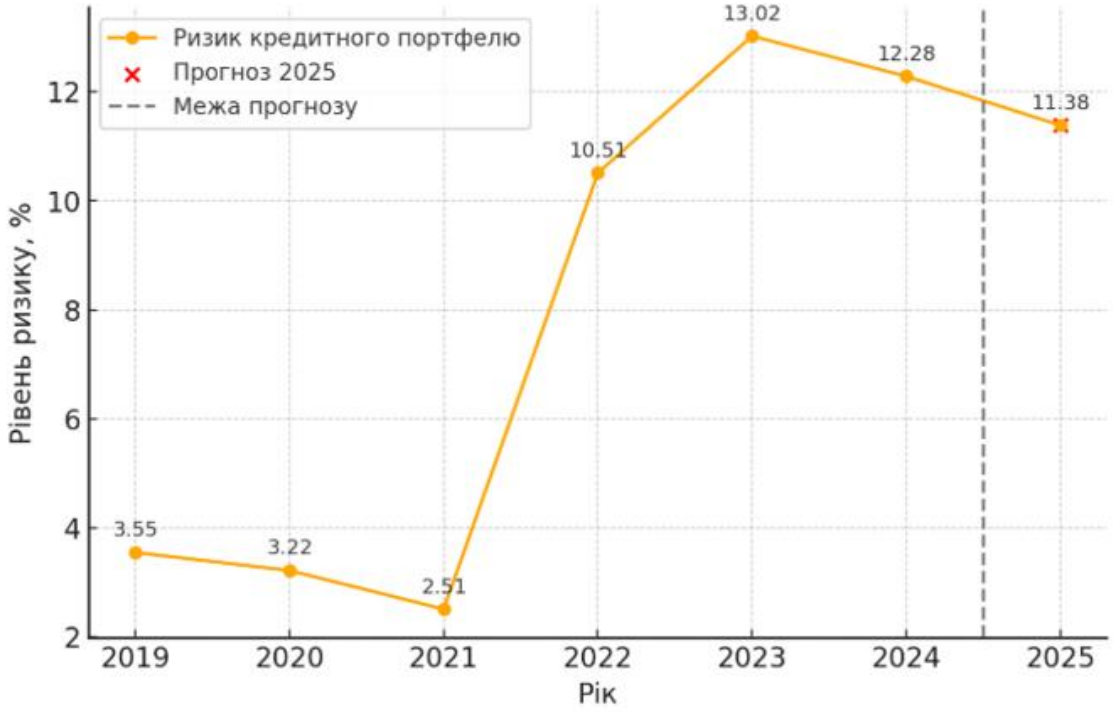

Рис. 3.2. Тренд ризику кредитного портфелю банку АТ «ВСТ БАНК» у 2019 – 2025 рр.

Проведений регресійний аналіз дозволив встановити, що динаміка ризику кредитного портфелю характеризується високою чутливістю до змін дохідності кредитних операцій. У 2019 – 2021 рр. спостерігалася стабільність кредитного ризику на низькому рівні, проте з 2022 р. відбулося різке підвищення, що пов’язане з макроекономічною нестабільністю та зростанням дохідності кредитів. Виявлене зростання ризику у 2022–2023 рр. обумовлене посиленням макроекономічної нестабільності та змінами у структурі банківських активів. У 2024–2025 рр. очікується поступове зниження ризику до 11,4 %, однак він залишається вищим за докризові показники, що вказує на потребу у посиленні контролю за якістю кредитного портфелю та диверсифікації активів.

Таким чином, прогнозні результати підтверджують необхідність удосконалення системи управління кредитними ризиками, посилення

контролю за якістю кредитного портфелю та підвищення стійкості кредитно-інвестиційної діяльності банку АТ «ВСТ БАНК» у післявоєнний період.

3.2. Стрес-тестування фінансової стійкості банків як інструмент управління фінансовими ризиками

Стрес-тестування як інструмент банківського регулювання та нагляду за діяльністю банківських установ почало використовуватися після світової фінансової кризи 2007–2009 років, яка докорінно змінила форму фінансового регулювання та управління ризиками. До світової кризи стрес-тестування проводилося в основному як внутрішній процес оцінки ризиків великими банківськими установами. Нездатність традиційних підходів враховувати весь спектр системних ризиків перенаправила увагу регуляторів на стрес-тестування як основу системи банківського нагляду та важливий інструмент управління фінансовими ризиками. Сьогодні стрес-тестування банків має кілька мотивів: оцінка достатності капіталу за несприятливих умов; удосконалення практики управління ризиками; підтримка регуляторного нагляду та забезпечення прозорості ринку щодо інституційної стійкості[1].

Національний банк України починаючи з 2018 року регулярно перевіряє стійкість банківської системи шляхом проведення стрес-тестування. Це допомагає визначити, наскільки стійкими виявилися банки до економічних потрясінь, а також їхній рівень достатності капіталу. Через масштабні потрясіння, такі як пандемія COVID-19, що розпочалася у 2020 році, та масштабне вторгнення російської федерації у 2022 році, стрес-тестування було припинено. Однак, во 2023 року такі оцінки були відновлені з певними специфічними особливостями, що відображають сучасні умови економіки та банківського сектору. АТ «ВСТ БАНК» проходив стрес-тестування у 2023 році з позитивними результатами.

Еволюція методології стрес-тестування розпочалася з внутрішніх банківських моделей 1990-х років і триває до сучасних широких регуляторних

заходів. Саме у поправці 1996 року до Базельської угоди про капітал, вперше в рамках регуляторної бази, стрес-тестування було запроваджено як ще один інструмент управління вимогами до капіталу, пов'язаними з ризиками [10]. Базель II, опублікований у 2004 році, дуже чітко наголосив, що стрес-тестування має бути невід'ємною частиною процесів управління ризиками та планування капіталу [10]. Рамкова угода Базеля II встановлює вимоги щодо наявності в установах надійної практики стрес-тестування для оцінки достатності капіталу та дозволяє наглядовим органам запроваджувати додаткові тести, що відповідають профілю ризику банківської установи. Після фінансової кризи 2007–2009 років та регуляторних реформ, саме завдяки Програмі оцінки капіталу наглядовими органами (SCAP), впровадженій у 2009 році, стрес-тестування вперше організовано поширилося на ринки Сполучених Штатів, що зрештою призвело до появи програм Комплексного аналізу та огляду капіталу (CCAR). CCAR включає як кількісний стрес-тест, так і якісну оцінку процесів планування капіталу [11], а також стрес-тестування за Законом Додда-Франка (DFAST) [12]. У США запроваджено вимогу щодо щорічного обов'язкового стрес-тестування банківських холдингових компаній з консолідованими активами понад 50 мільярдів доларів [13].

Стрес-тестування – це, по суті, сценарні методології, за допомогою яких можна перевірити стійкість банку за передбачуваних несприятливих умов. Стрес-тестування можна визначити як методи моделювання, що дозволяють визначити, що відбувається з фінансовим становищем банку за екстремальних сценаріїв, з метою вимірювання стійкості установи та забезпечення того, щоб вона могла витримувати економічні потрясіння, залишаючись стабільною [14]. Таким чином, воно включає ідентифікацію вразливостей, побудову сценаріїв потрясінь, відображення параметрів балансу, вихідне відображення, числовий аналіз та оцінку, включаючи ефекти другого порядку, та інтерпретацію результатів. Це виконується у три етапи (рис. 3.3).

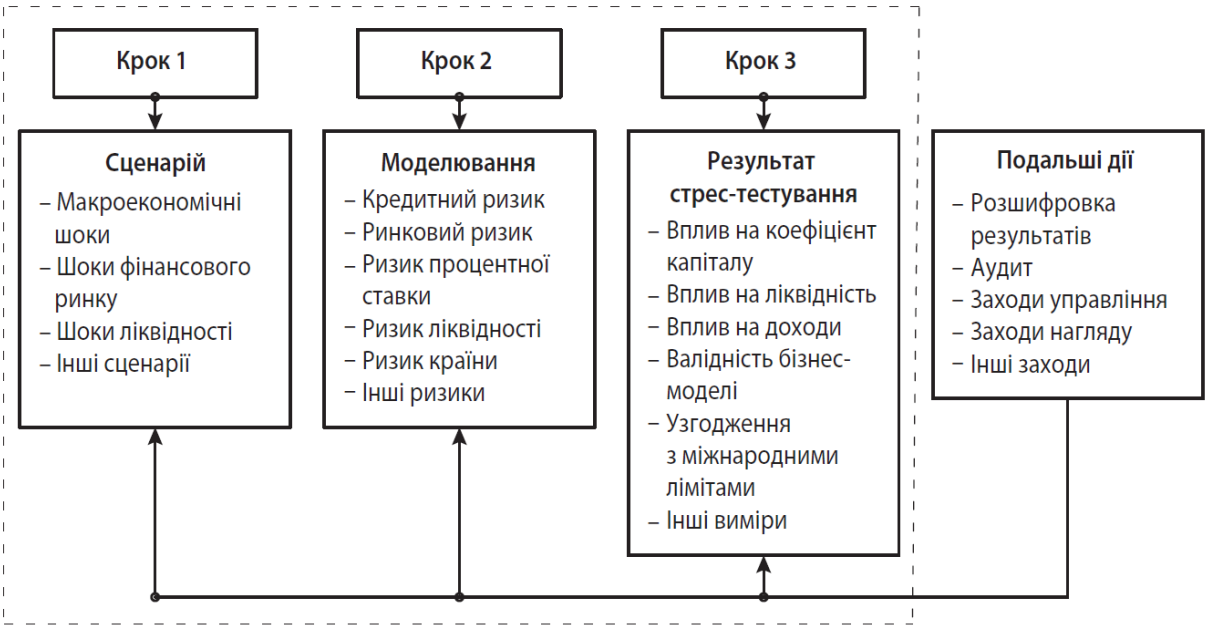

Рис. 3.3. Основні етапи проведення стрес-тестування банківських установ

Рисунок ілюструє процеси, що беруть участь у стрес-тестуванні.

Крок 1. Сценарій. Сценарії можуть включати шоки кількох факторів ризику або, у випадку аналізу чутливості, лише шок одного фактору (наприклад, збільшення процентних ставок на 200 процентних пунктів за всіма термінами погашення).

Крок 2. Моделювання, тобто оцінка впливу сценарію на параметри ризику. Це можуть робити самі банки (так званий «стрес-тест знизу вгору») або центральний банк/орган нагляду (так званий стрес-тест «зверху вниз»).

Крок 3. Результат стрес-тестування. Використовування специфічних для банку параметри для розрахунку впливу на базові показники (наприклад, виснаження CET1 або LCR). У більшості типових стрес-тестів, що зосереджені на платоспроможності банків і, отже, на коефіцієнтах нормативного капіталу, інші тематичні коефіцієнти також стають дедалі важливішими, такі як ліквідність, ризик процентної ставки, кліматичний ризик або будь-які так звані зворотні стрес-тести, які починаються з визначеного конкретного результату стрес-тесту (наприклад, понесені збитки; порушення вимог до нормативного

капіталу), а потім визначають найбільш правдоподібний сценарій, який може призвести до такої події.

Остаточний подальший моніторинг та аналіз є останнім етапом проведення стрес-тесту. Одна велика різниця між системним та внутрішнім стрес-тестуванням банку полягає в цьому процесі подальшого контролю після отримання результатів. Для системних стрес-тестів наглядові органи можуть підвищувати вимоги до капіталу, усувати виявлені недоліки та навіть вирішувати оприлюднювати такі результати. На противагу цьому, у внутрішніх стрес-тестах банків, що використовуються в процесі оцінки достатності внутрішнього капіталу (ICAAP), результати повинні бути надані керівному органу, а також ефективно використані; отже, банк має обмежену свободу дій щодо своїх висновків на основі результатів внутрішнього стрес-тесту.

Існують сценарії двох основних типів: тести чутливості та сценарні тести. Тести чутливості вимірюють ефект, спричинений зміною однієї змінної, тоді як сценарні тести вимірюють набори макроекономічних показників [15]. Відповідно до основних принципів Базельської угоди про міжнародні розрахунки інвестицій (BIS) для ефективного банківського нагляду, сценарії стрес-тестів повинні бути суттєво релевантними для охоплення всіх ризиків; вони повинні бути достатньо суворими, але правдоподібними та застосовуватися з внутрішньою узгодженістю, пояснюючи охоплення ризиків за допомогою чіткого опису [15]. Основними категоріями, що зазвичай аналізуються за допомогою стрес-тестування, є кредитний ризик, ринковий ризик, ризик ліквідності та операційний ризик [6].

В Україні Національний банк України активно застосовує стрес-тестування для аналізу того, як банки адаптувалися до умов воєнного стану та потенційних загроз. Через високі ризики НБУ повністю відновив стрес-тестування банків. Станом на 1 квітня 2023 року загальні активи цих банків становили 2,6 млрд гривень. Обсяг коштів фізичних осіб, розміщених у цих банках, склав 911 млрд гривень, а кредитний портфель – 605 млрд гривень. Усі

банки, протестовані у 2023 році, були прибутковими, а якість активів у більшості з них була загалом кращою, ніж у системі, за винятком державних банків, частка яких непрацюючих кредитів становила до 50–60%. Це пов'язано з активним кредитуванням державними банками бізнесу, що впливає на стан їхнього кредитного портфеля[16].

Згідно з результатами стрес-тестування, проведеного у 2023 році, аналітична інформація щодо впливу війни на банківський ринок та якість активів отримана НБУ, який також переконався у здатності чи нездатності банків покривати збитки. На основі отриманої оціночної інформації поступово активувалися «правила гри» на банківських ринках шляхом відновлення раніше призупинених вимог, а також запровадження нових регуляторних вимог:

– з 29 грудня 2023 року банки повинні були відраховувати 100% непрофільних активів зі свого капіталу (раніше цей показник становив 75%), що свідчить про підвищені вимоги до якості капіталу банків;

– з 1 січня 2024 року при розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) банки враховують не більше 60% коштів на кореспондентських рахунках в інших банках, що спрямовано на підвищення ліквідності банківської системи;

– з 1 січня 2024 року було запроваджено процес оцінки достатності внутрішнього капіталу (ICAAP). Це має розширити можливості банків забезпечувати рівень капіталу, що підтримується внутрішньо, достатній для покриття потенційних збитків та ризиків, пов'язаних з їхньою діяльністю.

Ці зміни спрямовані на посилення вимог до якості капіталу банків, підвищення ліквідності банківської системи, підтримку рівня капіталу, достатнього для покриття потенційних збитків та ризиків, що притаманні банківській діяльності. Також, встановлено вимоги до оцінки достатності внутрішньої ліквідності (ILAAP). Такі регуляторні зміни мають зміцнити стабільність банківської системи України та збільшити її стійкість до різних викликів.

У 2025 році НБУ запровадив нове стрес-тестування відповідно до затвердженого «Технічного завдання з оцінки стійкості банків та банківської системи України у 2025 році» [17]. НБУ визначив правила для банків та банківських груп щодо оцінки мінімального розміру ризику, який має бути покритий капіталом. Впровадження нових вимог відбуватиметься у два етапи. По-перше, банки та банківські групи повинні або затвердити, або скоригувати чинні внутрішньобанківські (групові) документи щодо визначення мінімального розміру ризику за розрахунками до 31 жовтня 2025 року (а банківські групи – до 31 березня 2026 року). У 2025 році відбудуться перевірки у 21 банку, що становлять понад 90 відсотків усіх активів банківської системи. АТ «ВСТ БАНК» також ввійшов в цей перелік банків.

На відміну від 2023 року, коли розрахунки проводилися лише за базовим сценарієм, у 2025 році НБУ повертається до використання іншого сценарію, в якому передбачається глибока та тривала криза. Припущення щодо глибини кризи взяті зі стрес-тестування, проведеного в банках Європейського Союзу. У перший рік такого сценарію передбачається, що ВВП України зменшиться на 3,1 відсотка.

Протягом прогнозного періоду баланси банків вважатимуться статичними. До уваги братимуться лише традиційні ризики: кредитний ризик, спричинений зниженням якості активів, та ринковий ризик, який включає процентний ризик та ризики обмінного курсу. Окрім цього, НБУ також врахував вплив операційного ризику на капітал банків за песимістичним сценарієм.

За умов воєнного стану ситуацію у банківському секторі України можна визначити як більш-менш стабільну. Тим часом, до кінця 2025 року буде проведено стрес-тестування, щоб уникнути порушення будь-якого правила щодо неплатоспроможності у разі порушення, яке може статися внаслідок кризової ситуації. Дані за результатами тестування будуть оприлюдненні 31 грудня 2025 року.

Якщо розраховані необхідні рівні капіталу вищі за нормативні показники, що наведені в таблиці 3.2, то банк повинен підготувати та впровадити програму капіталізації або програму реструктуризації, реалізація якої має призвести не лише до досягнення, але й до підтримки встановлених рівнів достатності капіталу.

Таблиця 3.2

Граничні значення нормативів регулятивного капіталу банків, %

№	Показники	За базовим макроекономічним сценарієм			За несприятливим макроекономічним сценарієм		
		2025П	2026П	2027П	2025П	2026П	2027П
1	Норматив достатності регулятивного капіталу НРК	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
2	Норматив достатності капіталу 1 рівня НК1	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
3	Норматив достатності основного капіталу 1 рівня НОК1	5,625	5,625	5,625	5,625	5,625	5,625

Незважаючи на всі переваги стрес-тестування в оцінці фінансової стійкості банків в складних кризових умовах, воно має певні недоліки, які вимагають критичного сприйняття його результатів. Найсуворіші критики стверджують, що сценарії є надмірно оптимістичними та не можуть охопити екстремальні, але реальні ризики, що призводить до недооцінки збитків[4]. Недосконалі стрес-тести збільшують ймовірність непідготовленості до реальних фінансових криз через хибне відчуття безпеки. Деякі фахівці наголошують на потенційних побічних ефектах стрес-тестування для стану банків та фінансової системи в цілому[10]. Таким чином, хоча стрес-тести знижують банківський ризик, збільшуючи коефіцієнти достатності капіталу та зменшуючи кредитування ризикованих позичальників, ці заходи також знижують прибутковість банків та пропозицію кредитів. Отже, стрес-

тестування може негативно вплинути на реальну економіку, тимчасово зменшуючи доступність кредитів, а дисциплінарний ефект стрес-тестування може бути компенсований зниженням ефективності фінансового посередництва [10].

3.3. Рекомендації щодо удосконалення управління ризиками комерційного банку АТ «ВСТ БАНК»

Формування та створення ефективної системи ризик-менеджменту лежить в основі ведення корпоративного банківського бізнесу. Це пояснюється тим, що без детальної системи управління ризиками максимізація ефективності та фінансової прибутковості в комерційному банку була б повільною або майже неможливою. Високий рівень безпеки системи управління ризиками банку передбачає значні фінансові та професійні інвестиції. Оптимальна структура системи ризик-менеджменту банку є основою для розробки ефективної системи управління ризиками.

Однак за останнє десятиліття процес управління ризиками в банках суттєво змінився. Концепція управління ризиками в банку трансформувалася через світову фінансову кризу шляхом:

1) запровадження суворіших правил щодо капіталу банку;

2) зростання вимог до ліквідності та фінансування;

3) підвищення стандартів фінансової звітності щодо ризиків (зокрема, МСФЗ 9).

Після кризи стрес-тестування залишається єдиним інструментом, за допомогою якого можна контролювати, як банки турбуються про ризики у складні часи. Це спонукало банки вдосконалювати та поглиблювати власну культуру ризик-менеджменту та зміцнювати всі лінії захисту від небезпек.

Підвищення ефективності системи ризик-менеджменту в банку можливе лише тоді, коли застосовані інструменти спрямовані на вирішення проблеми та зниження рівня властивого ризику:

1) запобігання ризику;

2) стримування ризику;

3) передача ризику;

4) зменшення/пом'якшення ризику шляхом диверсифікації, лімітування, хеджування та страхування.

Процес, спрямований на вдосконалення самої системи ризик-менеджменту, включає відповідний арсенал, спрямований на прогнозування показників ризиків, вимірювання ймовірностей та наслідків, щоб уникнути або зменшити можливі збитки. Вдосконалення, здійснені в рамках цієї системи, можна розділити на дві непов'язані сфери – макро- та мікрорівні. Удосконалення регуляторної системи та дій регулятора відбувається на макрорівні. Підвищення ефективності дій банку та мінімізація або боротьба з потенційними збитками здійснюється на мікрорівні [44].

Сьогодні можна виділити основні тенденції розвитку банківського бізнесу з точки зору управління ризиками, які необхідно враховувати під час розробки системи ризик-менеджменту в банку (рис. 3.4). Саме виходячи з цих тенденцій, варто вдосконалювати систему ризик-менеджменту банку.

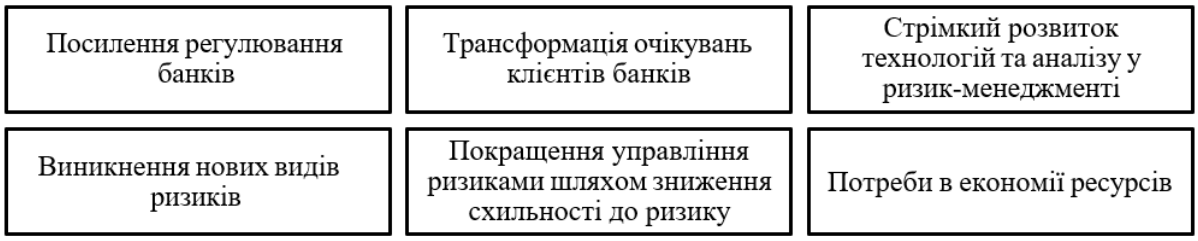

Рис. 3.4. Основні напрями розвитку системи управління ризиками банку

Щороку суворість та масштаби банківського регулювання продовжують зростати. Ця тенденція значною мірою залежить від наслідків фінансових криз, які виявляють «слабкі місця», що можуть мати руйнівний вплив на фінансову стабільність як місцевих юрисдикцій, так і світової фінансової системи. Як наслідок, регуляторний нагляд та контроль посилюються.

Положення Базеля III окреслюють посилення ролі регулятора в банківських операціях щодо управління ризиками, тоді як Базель IV вже передбачає збільшення вимог до капіталу. Очікується, що це очікуване посилення дасть ефективні результати, перш за все, для низькоризикових активів, що утримуються банками, включаючи портфелі іпотечних кредитів та кредити корпоративному сектору. У відповідь на зміну нормативно-правової бази комерційні банки дедалі частіше зобов'язані посилювати свої стандарти виявлення та протидії незаконним операціям, шахрайству, застосуванню санкцій, боротьбі з фінансуванням тероризму та сприянню збору податків, серед інших обов'язків. Банківські установи в різних юрисдикціях повинні дотримуватися місцевих регуляторних стандартів. Крім того, важливо визнати, що в контексті сприяння сталому розвитку банківські установи також підлягають вимогам, пов'язаним з екологічними стандартами, етикою, корпоративною культурою, фінансовою інклюзією та соціальною відповідальністю.

Відносини між банками та їхніми клієнтами підлягають суворому нагляду з боку наглядових органів. Зокрема, Закон України «Про споживче кредитування» [45] зобов’язує банківські установи надавати клієнтам важливу інформацію, зокрема: 1) ефективну кредитну ставку; 2) найвигідніші продукти, доступні клієнту. Крім того, банки повинні надавати пріоритет зменшенню інформаційної асиметрії у своїй діяльності, підвищувати прозорість та надавати клієнтам консультації щодо вибору відповідних банківських продуктів. Водночас важливо постійно оцінювати професійну компетентність усіх рівнів керівництва банку та персоналу різних відділів. Нехтування цими зобов’язаннями може призвести до значного зростання ризиків комплаєнсу, а також юридичних, арбітражних та операційно-функціональних ризиків.

Ця ситуація підкреслює нагальну потребу вдосконалення систем ризик-менеджменту банків відповідно до вимог сучасного бізнес-середовища. Традиційна модель управління ризиками виявилася неефективною через

постійний контроль з боку регуляторних органів у банківському секторі. Тому для банків важливо розробити свої внутрішні системи управління ризиками таким чином, щоб пом'якшити наслідки мінливості та недоліків регуляторного середовища, одночасно посилюючи синергетичні переваги в процесі управління ризиками.

Щоб полегшити тягар підвищених регуляторних вимог до практики управління ризиками банків, необхідно виконати чотири важливі завдання.

1. Вкрай важливо оптимізувати внутрішні операції з урахуванням потенційних змін у регуляторному ландшафті. В Україні принципи управління ризиками встановлені відповідно до міжнародних стандартів та рекомендацій Базельського комітету та Європейського центрального банку.

Для підвищення ефективності управління ризиками, Наглядова рада та Правління, спираючись як на міжнародний досвід, так і на вітчизняну практику, повинні вживати таких заходів:

1) систематично контролювати та оцінювати рівні ризиків;

2) запобігати впровадженню неконтрольованих або нерегульованих управлінських рішень щодо ризиків банку;

3) забезпечувати своєчасне формування резервів, призначених для зниження ризиків, пов'язаних з активними банківськими операціями;

4) сприяти розвитку сховищ даних, озер даних та інформаційних масивів для управління ризиками в банку;

5) регулярно оцінювати фінансову стабільність банку;

6) захищати інтереси акціонерів та клієнтів шляхом зниження ризиків;

7) підвищувати операційну ефективність регіональних відділень банку;

8) впроваджувати як передові зарубіжні, так і вітчизняні практики в управлінні ризиками для сприяння більш ефективному прийняттю рішень;

9) забезпечувати ефективне функціонування чотирилінійної системи захисту, яка покращує традиційну трилінійну модель захисту.

2. Дотримання принципу клієнтоорієнтації. Ландшафт консультування клієнтів щодо технологічних досягнень перебуває у стані постійної еволюції,

що вимагає від банків пильності та адаптивності. Банківські установи повинні передбачати потенційні вимоги клієнтів щодо інформації, пов'язаної з бізнес-моделлю банку, а також методів та принципів, що керують їхньою діяльністю. З огляду на ці перспективні зміни, банкам вкрай важливо оцінити пов'язані з цим ризики та переглянути свою схильність до ризику, враховуючи необхідність розкриття конфіденційної або комерційної інформації своїм клієнтам. Крім того, банки повинні переглянути свої стратегії роздрібних продажів та обслуговування клієнтів, одночасно аналізуючи свою організаційну структуру та рівні цін на свої продукти та послуги.

3. Автоматизація процесів стандартизації служить для зменшення впливу людського фактору в управлінні ризиками, одночасно забезпечуючи належну взаємодію клієнтів з їхніми продуктами, послугами та процесами. Такий підхід ефективно відповідає на зростаючі регуляторні вимоги та недооцінку ризиків у банківському секторі. За обставин, коли певні заходи управління ризиками неможливо автоматизувати, ефективний моніторинг та контроль набувають критичного значення. Ця методологія є однією з небагатьох життєздатних стратегій мінімізації ризиків.

У контексті першої лінії захисту операційний ризик має бути ефективно управлений, забезпечуючи належний нагляд з боку другої лінії захисту всередині банку. Тісна співпраця з комерційним сектором є важливою; встановлення практики управління ризиками банку спільно з відповідними комерційними структурами підвищить його готовність до регуляторних змін. Інтеграція дотримання регуляторних вимог та управління ризиками в банківське адміністрування повинна відбуватися на самому початку, а не тоді, коли компанії-клієнти формують власні стратегії та продукти. Основною метою банків є швидке отримання інформації щодо всіх подій та операційних характеристик корпоративних клієнтів. Значною тенденцією останніх років щодо управління ризиками є підвищена волатильність очікувань клієнтів. Прогнози показують, що до 2030 року постійні зміни в очікуваннях клієнтів та технологічний прогрес продовжаться, що призведе до суттєвих трансформацій

у профілі банківського бізнесу. Зростаюче впровадження цифрових технологій вже стає стандартом для більшості клієнтів сьогодні.

Молоде покоління, яке характеризується своєю технологічною майстерністю, становить життєво важливий сегмент клієнтури банку та сприяє зростанню доходів. Хоча очікується, що старша демографічна група наразі менш залучена до технологій, до 2025 року прогнозується суттєве збільшення їх використання. Ці обставини створюють порівняно новий ландшафт ризиків для фінансових установ, що створює виклик щодо вдосконалення практики управління ризиками в банках.

Останнім часом інвестиційний ландшафт у фінтех- та технологічні стартапи зазнав значного зростання, що призвело до постійного сплеску інновацій у банківському секторі. Важливо наголосити, що ні фінтех-фірми, ні технологічні компанії не прагнуть стати традиційними банками; радше вони прагнуть безпосередньо взаємодіяти з клієнтами, використовуючи найприбутковіші аспекти ланцюжка створення вартості, зокрема у сфері продажів та дистрибуції. Щоб підтримувати лояльність клієнтів, банківські установи повинні впроваджувати як організаційні, так і якісні реформи. Очікувана еволюція передбачає сценарій, за якого клієнти дедалі більше вимагають більш інтуїтивної взаємодії зі своїми банками, а також безперешкодного доступу до банківських послуг у будь-який час, у будь-якому місці та через будь-який пристрій, а також гнучких та миттєвих банківських рішень.

Реалізація заданих векторів очікувань клієнтів вимагатиме, перш за все, ґрунтовної реорганізації та цифрової трансформації функціональної та організаційної бази банку щодо взаємодії з клієнтами.

Для забезпечення ефективності цих реформ важливо безпосередньо інтегрувати процес управління ризиками у взаємодію між клієнтом та банком. Підхід банку до ризик-менеджменту повинен пріоритезувати два ключові напрямки.

1) Автоматизація негайних рішень є надзвичайно важливою. Запити клієнтів банків, такі як заявки на кредити та відкриття рахунків, повинні оброблятися швидко та в режимі реального часу. Спеціалісти з управління ризиками мають створювати високоавтоматизовані підходи до оцінки ризиків та прийняття рішень, мінімізуючи участь людського фактору. Примітним прикладом цього є сервіс Kabbage.

Цей сервіс пропонує «рішення для надання позик малим підприємствам у США та Великій Британії», що дозволяє вам швидко та без зусиль отримати позику без необхідності надмірної документації. Мінімальна вимога до оформлення документів обґрунтована оцінкою Kabbage різноманітних джерел даних про клієнтів, таких як транзакції PayPal, дані про продажі з Amazon та eBay, а також обсяги доставки UPS, що ефективно знижує кредитні ризики. Значною тенденцією, що спостерігається, є автоматизація процесу заповнення загальної інформації про клієнтів з публічних записів, зокрема під час створення облікового запису, що сприяє зменшенню часу та операційних витрат. З точки зору банку, система управління ризиками повинна забезпечувати безпечний та ефективний метод ідентифікації та перевірки клієнтів.

2) Дотримання принципу «індивідуального маркетингу». Банки, усвідомлюючи необхідність персоналізованого підходу у своїх банківських послугах, можуть впроваджувати маркетингову стратегію, орієнтовану на окремих споживачів. Це передбачає адаптацію пропозицій продуктів до конкретних потреб кожного споживача чи клієнта. Однак така адаптація може бути досить дорогою через складнощі, пов’язані з допоміжними процесами. Очікується, що ефективне управління ризиками відіграватиме вирішальну роль у пом’якшенні ризиків, пов’язаних з індивідуалізованою адаптацією до потреб споживачів.

Важливо підкреслити, що основна увага в покращенні управління ризиками зосереджена на швидкому розвитку технічних рішень та аналітики.

Хоча впровадження нових технологій впливає на поведінку клієнтів, воно не вплинуло на сам застосунок.

Розробка нових інструментів та методів управління ризиками часто відбувається разом із передовою бізнес-аналітикою. Поява інноваційних технологій відіграє значну роль у зниженні витрат, пов'язаних з банківськими продуктами та послугами, одночасно підвищуючи швидкість обчислень та зберігання даних. Цей синергетичний ефект зрештою призводить до підвищення ефективності прийняття рішень в управлінні ризиками. За останні кілька десятиліть було досягнуто суттєвого прогресу в обчислювальному інтелекті, що охоплює нечітку логіку, нейронні мережі, генетичні алгоритми, еволюційні обчислення, методи оптимізації, а також лінійне програмування, нелінійне програмування, теорію ігор та багатокритеріальний аналіз рішень. Методи оптимізації знаходять широке застосування в різних галузях промисловості, зокрема в прогнозуванні, оцінці ефективності, автоматичному управлінні та апроксимації функцій. До найважливіших галузей аналізу бізнес-ризиків та пов'язаних з ними методологій належать:

1. Системи раннього попередження;
2. Аналіз ризиків з використанням методологій нейронних мереж;
3. Прийняття рішень на основі оцінки ризиків;
4. Аналіз ризиків з використанням теорії ігор;
5. Застосування data mining в управлінні ризиками;
6. Управління ризиками на основі агентно-орієнтованих підходів;
7. Аналіз ризиків на основі методів оптимізації.

Удосконалення процесу управління ризиками повинно охоплювати ідентифікацію та управління новими типами ризиків. Банківським установам рекомендується встановити протоколи для вирішення цих нових ризиків, які включають: 1) ризик зараження; 2) ризик моделі; 3) ризик кібератак; та 4) ризики фінтех.

Було зроблено висновок, що основним фактором покращення процесу прийняття рішень щодо ризиків є усунення упереджень в управлінні. Для досягнення цієї мети можна використовувати наступне:

1. Визначення схильності до ризику. Хоча схильність до ризику залишається постійним елементом у процесі прийняття управлінських рішень, існують методи, спрямовані на її мінімізацію. Традиційні методи машинного навчання, такі як розробка регресійних моделей, передбачають формулювання гіпотези щодо факторів, які мають найвищу прогностичну здатність і повинні бути включені в модель. Тим не менш, існують методології, в яких алгоритми автономно визначають найефективніші регресори для моделі.

2. Підходи до зменшення схильності до ризику. У банківській практиці вважається, що існують три основні методи зменшення або обходу схильності до ризику:

1) аналітичні заходи (збір фактичної інформації);

2) методи обговорення (покращення комунікації);

3) організаційні заходи.

У процесі вдосконалення управління ризиками вкрай важливо оптимізувати витрати ресурсів, дотримуючись принципу економічної доцільності. Помітним недоліком сучасного банківського сектору є його млявість та постійне зниження банківської маржі, що призводить до підвищення операційних ризиків. Стандартизація, автоматизація та цифровізація банківських операцій слугують значним каталізатором оптимізації витрат, сприяючи покращенню бюджетування, орієнтації на нульову базу, аналізу доданої вартості та аутсорсингу. Саме завдяки оптимізації витрат можна зберегти кошти та згодом реінвестувати їх у реформу системи управління ризиками.

Результати дослідження висвітлили основні тенденції та методи вдосконалення управління ризиками в банку. Було визначено, що необхідне комплексне переформатування сучасної концепції управління ризиками. Обрані стратегії для вдосконалення управління ризиками вимагатимуть від

банків значних фінансових та людських ресурсів. Тим не менш, ці ініціативи сприятимуть переоцінці організаційної та функціональної структури банку. Успішна організація системи управління ризиками має вирішальне значення для зміцнення банківського управління, що зрештою призведе до зміцнення фінансової стабільності кредитної установи та загальної стійкості банківської системи.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційному дослідженні наведено теоретичні узагальнення та надано практичні рекомендації щодо вирішення проблем управління ризиками комерційних банків.

1. У дослідженні з’ясовано, що банківський ризик — це ймовірність недоотримання банком запланованого доходу або зниження ринкової вартості його капіталу внаслідок негативного впливу внутрішніх чи зовнішніх факторів. Для цілей банківського нагляду Національний банк України визначає дев’ять основних видів ризиків: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентних ставок, ринковий та валютний ризики, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний і стратегічний ризики. Також в роботі була досліджена класифікація банківських ризиків за класифікацією Базельського комітету.

2. Побудова ефективної системи управління ризиками в комерційних банках набуває особливої актуальності в сьогоднішніх складних умовах невизначеності банківської діяльності. Без цього забезпечення фінансової стабільності, безпеки банків та стійкості банківської системи в цілому є неможливим. Саме враховуючи значення банківського сектору у забезпеченні стабільності економічного розвитку країни, у зарубіжній практиці існує багато загальних науково-методологічних та практичних підходів до побудови ефективної системи управління ризиками в банках. Слід зазначити, що, згідно із зарубіжним досвідом, важливу роль відіграє правова база, зокрема банківське законодавство щодо організації управління ризиками в банках.

3. Чітка, достовірна, своєчасна та вичерпна інформаційна підтримка процесу управління ризиками має прямий зв'язок з його ефективністю. Високий рівень ефективності використання всіх доступних джерел інформації та прийняття оптимальних управлінських рішень з урахуванням ризик-апетиту банку для досягнення довгострокових стратегічних бізнес-цілей забезпечується чіткою, достовірною, своєчасною та вичерпною інформацією.

Інформаційна підсистема, створена в рамках системи управління ризиками, стане ще одним фактором, що сприятиме підвищенню ефективності процесу управління ризиками в банку.

4. Кваліфікаційна робота виконана на матеріалах АТ «ВСТ БАНК». АТ «ВСТ БАНК», як і всі інші банки України характеризуються значною кількістю ризиків, що вимагають постійно відновлюваного процесу управління ризиками (ідентифікації, оцінки та контролю ризиків з урахуванням лімітів та інших засобів контролю). Відповідно до вимог НБУ, фахівцями АТ «ВСТ БАНК», що відповідають за ризики розроблено стратегію управління ризиками. Аналіз системи ризик-менеджменту АТ «ВСТ БАНК» показав повне дотримання фахівцями з ризику та керівництвом вимог Положення НБУ № 64 та передового зарубіжного досвіду. Система управління ризиками, побудована в АТ ВСТ БАНК, з точки зору організаційної та функціональної організації, є адекватною сучасним викликам та може забезпечити ефективне функціонування банку в умовах воєнного стану та невизначеності.

5. За результатами аналізу організації системи управління ризиками АТ «ВСТ БАНК» суттєвим ризиком у діяльності банку визнано кредитний ризик. АТ «ВСТ БАНК» досить активно працює на внутрішньому банківському кредитному ринку і є універсальним системним банком. За результатами аналізу структури кредитного портфеля, його частка в загальних активах банку зменшилась на протязі аналізованого періоду, при цьому абсолютний розмір загальних активів та кредитів клієнтам збільшився. Частка кредитного портфеля в активах зменшилася на 11,8 п.п., з 46,71% до 34,91%. Незважаючи на те, що структура портфеля не зазнала значних змін щодо позичальників, частка кредитів юридичним особам коливалася між 46,19% і 34,07%, відповідно до зниження загальної суми кредитів. Щодо кредитів фізичним, їх частка суттєво не змінилася, і навіть дещо збільшилася з 0,52% до 0,84% протягом аналізованого періоду. Проведений аналіз показав, що кредитна діяльність АТ «ВСТ БАНК» відповідає загальноприйнятим рекомендаціям з

управління ризиками та встановленим вимогам Національного банку. Основним змістом діяльності АТ «ВСТ БАНК» щодо вдосконалення управління кредитними ризиками є впровадження інноваційних методів і індикаторів раннього попередження кредитних ризиків, пов'язаних з управлінням нормальними та проблемними кредитами. З іншого боку, АТ «ВСТ БАНК» постійно працює над удосконаленням і вдосконаленням кредитних процесів шляхом впровадження методів інноваційного навчання та нейронних мереж.

6. В АТ «ВСТ БАНК» ризик ліквідності визначено як значний відповідно до політики управління ризиками банку. Ризик-менеджмент банку визначає ризик ліквідності як «ймовірність збитків або додаткових збитків, неотримання запланованих доходів через неспроможність банку забезпечити фінансування зростання активів та/або своєчасно виконати свої зобов'язання». Управління ризиком ліквідності передбачає функціонування відповідної організаційної структури, що передбачає наступний розподіл повноважень між трьома лініями захисту. Обсяг наявних ліквідних активів дозволяє АТ «ВСТ БАНК» продовжувати роботу в нормальному режимі, незважаючи на часткове вилучення депозитів вкладників в умовах погіршення економічної ситуації. Керівництво банку вважає, що незважаючи на те, що дуже великий відсоток коштів вкладників підлягає поверненню на вимогу, диверсифікація таких коштів за кількістю та типом вкладників разом із досвідом, уже набутим АТ «ВСТ БАНК» у попередні періоди, вказує на те, що ці кошти є довгостроковим та стабільним джерелом фінансування діяльності, яку здійснює АТ «ВСТ БАНК».

7. Ринковий ризик є найбільш суттєвим ризиком у діяльності АТ «ВСТ БАНК», оскільки він включає в себе ряд інших важливих ризиків. У загальному вигляді ринковий ризик для АТ «ВСТ БАНК» можна визначити як «ймовірність зазнати збитків або додаткових збитків і не отримати заплановані доходи через несприятливі зміни валютних курсів, процентних ставок і вартості фінансових інструментів». В АТ «ВСТ БАНК» найбільш значущими

показниками є три ринкові ризики. Це – ціновий ризик, валютний ризик, ризик дефолту емітента ОВДП.

Таким чином, проведений аналіз ризиків АТ «ВСТ БАНК» свідчать про те, що концентрація за ризиками зростає, однак цей рівень є допустимим та знаходиться в межах прийнятного ризик-апетиту банку. Також можна сказати, що політика щодо управління ризиками банку АТ «ВСТ БАНК» повністю відповідає всім вимогам НБУ щодо створення системи управління ризиками.

8. Для оцінювання впливу основних фінансових показників банківської діяльності на рівень ризику кредитного портфелю проведено регресійний аналіз на основі статистичних даних за 2019–2024 рр. Проведений регресійний аналіз дозволив встановити, що динаміка ризику кредитного портфелю характеризується високою чутливістю до змін дохідності кредитних операцій. У 2019 – 2021 рр. спостерігалася стабільність кредитного ризику на низькому рівні, проте з 2022 р. відбулося різке підвищення, що пов’язане з макроекономічною нестабільністю та зростанням дохідності кредитів. Виявлене зростання ризику у 2022–2023 рр. обумовлене посиленням макроекономічної нестабільності та змінами у структурі банківських активів. У 2024–2025 рр. очікується поступове зниження ризику до 11,4 %, однак він залишається вищим за докризові показники, що вказує на потребу у посиленні контролю за якістю кредитного портфелю та диверсифікації активів.

Таким чином, прогнозні результати підтверджують необхідність удосконалення системи управління кредитними ризиками, посилення контролю за якістю кредитного портфелю та підвищення стійкості кредитно-інвестиційної діяльності банку АТ «ВСТ БАНК» у післявоєнний період.

9. У сучасних реаліях банківська система стикається з дедалі складнішими видами ризиків та високою невизначеністю геополітичного середовища, включно з кліматичними змінами, кіберзагрозами та технологічними збоями. У таких умовах регулярне проведення стрес-тестів набуває ключового значення для підтримання фінансової стійкості. Подальший розвиток практик стрес-тестування обумовлений потребою

поєднати кілька завдань: збереження фінансової стабільності як основи економічного зростання, дотримання регуляторних вимог та адаптацію до постійно змінюваного спектру ризиків.

Для підвищення ефективності стрес-тестування необхідно зосередитися на вдосконаленні підходів до формування сценаріїв, які охоплюватимуть вторинні ризики та складні взаємозв'язки між ними; посиленні співпраці між різними юрисдикціями; впровадженні сучасних цифрових технологій для динамічного моделювання й відстеження ризиків у режимі реального часу; а також удосконаленні процедур валідації моделей для мінімізації ризиків хибної оцінки та неправильної специфікації. Досягнення цих завдань залежатиме від ефективної взаємодії регуляторів, наукових кіл і фахівців практичної сфери у створенні надійних, прикладних і результативних методик стрес-тестування.

10. Результати дослідження висвітлили основні тенденції та методи вдосконалення управління ризиками в банку. Було визначено, що необхідне комплексне переформатування сучасної концепції управління ризиками. Обрані стратегії для вдосконалення управління ризиками вимагатимуть від банків значних фінансових та людських ресурсів. Тим не менш, ці ініціативи сприятимуть переоцінці організаційної та функціональної структури банку. Успішна організація системи управління ризиками має вирішальне значення для зміцнення банківського управління, що зрештою призведе до зміцнення фінансової стабільності кредитної установи та загальної стійкості банківської системи.

Отже, управління ризиками в банку є однією з важливих областей сучасного фінансового управління комерційним банком. Основні питання, які вирішує управління ризиками, знаходяться або загалом в управлінні всім комерційним банком, або зокрема щодо його окремих відділів на основі прийнятих ризиків та їх типів. Визначено, що конкретні матеріальні або нематеріальні інтереси банку (активи, зобов'язання, репутація, вартість тощо) є об'єктом управління в системі управління ризиками, ймовірний кінцевий

результат якого, в умовах невизначеності, коливається відносно прогнозованого, очікуваного значення. За таких умов у кінцевому результаті все це буде відображено у фінансовому результаті комерційного банку та його фінансовій стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белінська Я. В., Коваленко Ю. М. Стрес-тестування банків в Україні: розвиток методології та майбутні виклики в умовах невизначеності. *Бізнес-інформ.* № 6. 2025. С. 348 – 356.

2. Бобиль В. В. та ін. Сучасна політика управління фінансовими ризиками банку. *Efektyvna ekonomika*. 2022. № 6. URL: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.6.6

3. Вовчак О., Стаднійчук Р. Інтегральне оцінювання рівня фінансової стабільності банків в системі їх фінансового оздоровлення. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.* 2021. Т. 2. № 37. С. 14—23.

4. Волкова Н.І., Мухіна А.С. Фінансові ризики банку: оцінка та механізм нейтралізації. *Електронний журнал «Modern Economics».* 2020. №22. С. 6-12. URL:https://modecon.mnau.edu.ua/financial-risks-of-the-bank/

5. Вядрова Н. Формування системи ризик-менеджменту банку в умовах економіки воєнного стану: концептуальні засади. *Проблеми і перспективи економіки управління*. 2023. №2 (34). URL http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/286683.

6. Грабарєв А., Баранюк М. Моделі та методи управління банківськими ризиками. *Наукові перспективи (Naukovì perspektivi)*. 2025. № 3(57). URL: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-3(57)-726-735

7. Дані наглядової статистики. Балансові звіти банків. *Офіційний сайт НБУ*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#2.

8. Довгань Ж. Система ризик-менеджменту в комерційному банку. *Світ фінансів.* Випуск 1, лютий 2005 р. С. 42 – 54.

9. Дронь М. А. Управління фінансовими ризиками банку за внутрішніми лініями безпеки. *Efektyvna ekonomika*. 2022. № 6. URL: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.6.32

10. Забчук Г., Іващук О. Ризики банківської системи України в умовах

воєнного стану. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації.* 2022. № 1-2. С. 50–61.

11. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 720-IX від 17.06.2020, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14?find=1&text=%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8F%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE#w1_1

12. Зарічна Н. Формалізація тенденцій розвитку та фінансової стійкості банківської системи України в умовах воєнного стану. *Сталий розвиток економіки.* 2024. № 1(48). С. 214-219. URL: https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/907.

13. Зубова В. В. Основні підходи до визначення та класифікації банківських ризиків. *Ефективна економіка*. 2016. № 6.

14. Казак О. О., Чистякова Д. С. Управління ризиками інвестиційної діяльності банків України в умовах розвитку інформаційної економіки. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8764

15. Карчева Г. Т. Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками електронного банкінгу. *Науковий вісник Полісся*. 2015. № 2 (2). С. 121—126.

16. Качула С., Коткова А. Підвищення ефективності функціонування комерційного банку на фінансовому ринку шляхом мінімізації банківських ризиків. *Економіка та суспільство.* 2023. № 55. URL: https://www.researchgate.net/publication/375543638_Pidvisenna_efektivnosti_funkcionuvanna_komercijnogo_banku_na_finansovomu_rinku_slahom_minimizacii_bankivskih_rizikiv

17. Коваленко В.В. Управління ризиком ліквідності банку в умовах фінансової нестабільності. *Електронний науковий фаховий журнал «Ефективна економіка».* 2020. №7. URL:http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/14.pdf

18. Коваль Т. Р. Управління ризиками банку в умовах воєнного часу. *Economics and management*. 2023. № 3 (2023). С. 93–104. URL:

https://doi.org/10.36919/2312-7812.3.2023.93

19. Коваль Я. Стрес-тестування комплаєнс-ризиків у банківській системі як інструмент державного антикризового управління. *Публічне урядування.* 2018. № 2. С. 142–153.

20. Лисенок О. В. Дослідження та удосконалення сутності банківського ризику. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. № 2. С. 9-13.

21. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» від 15.03.2004 № 104. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500- 04#Text

22. Мороз Л. В., Сідак О. В. Банківські ризики та їх вплив на діяльність банківських установ. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/21_18/221_Mor.pdf

23. Офіційний сайт Базельського комітету з питань банківського нагляду. URL: https://www.bis.org/

24. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/

25. Офіційний сайт АТ «ВСТ БАНК». URL: https://vstbank.ua/#/

26. Панченко О., Маслюк О., Гориленко А. Банківські ризики як об’єкт страхування в сучасних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. №4(24). С. 146–154.

27. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Національного банку України від 30.06.2016 №351. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text

28. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Національного банку України від 28.08.2001 №368. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01

29. Про затвердження Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України: Постанова Національного банку України від 22.12.2017 р. № 141. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0141500-17#Text

30. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України: Постанова Національного банку України від 20.03.1998 № 114. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0548500-98/ed20011220

31. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Національного банку України від 11.06.2018 № 64. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text

32. Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Національного банку України від 15.12.2017 № 803-рш. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#Text

33. Пшик Б. І. Актуальні проблеми рейтингового оцінювання діяльності банків в Україні. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України.* 2014. № 2. С.149—152. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2014_2_32.

34. Рішення Правління НБУ «Про внесення змін до Технічного завдання для здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України у 2025 році» від 6 травня 2025 р. № 156-рш. URL: https://bank. gov.ua/ua/legislation/Decision_06052025_156-rsh

35. Самарічева Т. А., Іжевський П. Г. Формування оцінки кредитних ризиків банків на основі змін міжнародних стандартів та вимог. *Ефективна економіка*. - 2023. - № 6. URL: https://irlykhuml.univer.km.ua/items/47014a8d-bf55-478d-b683-cebe1eb8a6e5/full

36. Скаско О. І. Удосконалення системи управління ризиками в банках України [Текст]. *Бізнес Інформ.* 2022. № 1. С. 274—279.

37. Слободянюк Н., Нестеренко А. Стратегії управління проблемними кредитами комерційного банку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-129

38. Стратегія управління ризиками ПАТ «БАНК ВОСТОК» (версія 6). м. Дніпро 2024 р. URL: https://vstbank.ua/Content/Entities/SparkFile/2680/ru/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf?v=638472994600000000

39. Третяк Д.Д., Душейко П.А. Теоретичний аспект ризик-менеджменту банку . *«Економіка і держава»*. 2022. №1. С.100-107. URL:http://www.economy.in.ua/?op=1&z=5108&i=17.

40. Управління банківськими ризиками: підручник / [Л. О. Примостка, І. В. Краснова, В. В. Лавренюк та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Примостки ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Електрон. текстові дані. Київ : КНЕУ, 2018. 536 с.

41. Управління ризиками. Теоретичний аспект / І. В. Воловельська та ін. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021. № 75. С. 76–80. URL: https://doi.org/10.18664/btie.75.281365

42. Щербатих Д. В. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1210–1218.

43. GARP. The Financial Risk Manager. URL: http://www.garp.org/ffm/study- center/stady-materials.aspx/

ДОДАТКИ

ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2022 року
(у тисячах гривень)

	Прим.	31 грудня 2022 року	31 грудня 2021 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	3 862 640	3 214 337
Кредити та аванси банкам	7	889 780	368 094
Кредити та аванси клієнтам	8	8 208 056	8 874 102
Інвестиції в цінні папери	9	6 332 462	6 310 164
Похідні фінансові активи	30	51 002	19 106
Відстрочені податкові активи	26	10 809	2 577
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	40 990	40 984
Основні засоби	10	65 660	90 936
Активи з права користування	11	78 163	83 169
Інші фінансові активи	12	388 294	424 712
Інші нефінансові активи	12	42 500	58 176
ЗАГАЛЬНА СУМА АКТИВІВ		**19 970 356**	**19 486 357**
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	13	128 948	44 796
Кошти клієнтів	14	17 485 345	17 383 980
Орендні зобов'язання	11	79 530	77 720
Інші залучені кошти	16	394 056	309 211
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		5 652	1 336
Забезпечення винагород працівникам		20 516	35 120
Інші фінансові зобов'язання	15	48 875	69 613
Інші нефінансові зобов'язання	15	14 577	20 009
Поточні податкові зобов'язання		25 108	19 383
Субординований борг	17	278 949	206 792
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		**18 481 556**	**18 167 960**
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	1 255 432	983 950
Результат від операцій з акціонером		10 051	10 051
Нерозподілений прибуток		276 725	286 985
Резервні та інші фонди банку	19	53 298	38 996
Інші резерви		(106 706)	(1 585)
ЗАГАЛЬНА СУМА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		**1 488 800**	**1 318 397**
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		**19 970 356**	**19 486 357**

Затверджено до випуску Правлінням та підписано від його імені 1 червня 2023 року.

Мороховський Вадим Вікторович
Голова Правління

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «БАНК ВОСТОК» ІК 26237202 УКРАЇНА м. ДНІПРО

Сюскова Олена Петрівна
Головний бухгалтер

ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Звіт про сукупний дохід, прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	За 12 місяців 2022 року	За 12 місяців 2021 року
Процентні доходи	20	1 697 733	1 371 900
Процентні витрати	20	(618 819)	(428 851)
Чистий процентний дохід (Чисті процентні витрати)		**1 078 914**	**943 049**
Комісійні доходи	21	1 090 455	977 663
Комісійні витрати	21	(392 398)	(380 285)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	30	56 934	11 365
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		685	1 017
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		(2 153)	3 935
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		223 266	48 406
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		186 829	(21 939)
Інші доходи		53	58
Інші витрати		(25)	(1 141)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	22	(827 062)	(19 085)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		18 490	13 710
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1 108)	6 621
Інші операційні доходи (витрати)	23	(2 225)	8 579
Витрати на виплати працівникам	24	(539 190)	(558 505)
Амортизаційні витрати	10, 11	(120 492)	(136 490)
Інші адміністративні та операційні витрати	25	(434 428)	(547 859)
Прибуток (збиток) до оподаткування		**336 545**	**349 099**
Витрати на сплату податку	26	(61 021)	(63 315)
ПРИБУТОК (ЗБИТОК)		**275 524**	**285 784**
Інший сукупний дохід/(збиток):			
Компоненти іншого сукупного доходу, які будуть перекласифіковані у прибуток або збиток, до оподаткування:			
Прибутки (збитки) від фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, до оподаткування		(112 690)	(9 888)
Податок на прибуток, що відноситься до фінансових активів, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід у складі іншого сукупного доходу		7 569	291
Загальна сума іншого сукупного доходу		**(105 121)**	**(9 597)**
ЗАГАЛЬНА СУМА СУКУПНОГО ДОХОДУ		**170 403**	**276 187**
Звичайні акції		3 073 500	3 073 500
Базовий прибуток на акцію (гривень на акцію)		89,65	92,98

Затверджено до випуску Правлінням та підписано від його імені 1 червня 2023 року.

Мороховський Вадим Вікторович
Голова Правління

«БАНК ВОСТОК»

Сюскова Олена Петрівна
Головний бухгалтер

ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2023 року
(у тисячах гривень)

	Прим.	31 грудня 2023 року	31 грудня 2022 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	6 532 001	3 862 640
Кредити та аванси банкам	7	985 431	889 780
Кредити та аванси клієнтам	8	8 243 854	8 208 056
Інвестиції в цінні папери	9	11 746 019	6 332 462
Похідні фінансові активи	30	-	51 002
Відстрочені податкові активи	26	-	10 809
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	36 691	40 990
Основні засоби	10	68 250	65 660
Активи з права користування	11	46 213	78 163
Інші фінансові активи	12	446 963	388 294
Інші нефінансові активи	12	77 039	42 500
ЗАГАЛЬНА СУМА АКТИВІВ		**28 182 461**	**19 970 356**
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	13	382 436	128 948
Кошти клієнтів	14	24 853 445	17 485 345
Орендні зобов'язання	11	46 387	79 530
Похідні фінансові зобов'язання	30	2 120	-
Інші залучені кошти	16	412 542	394 056
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		6 571	5 652
Забезпечення винагород працівникам		25 318	20 516
Інші фінансові зобов'язання	15	70 039	48 875
Інші нефінансові зобов'язання	15	21 330	14 577
Відстрочені податкові зобов'язання	26	28 045	-
Поточні податкові зобов'язання		171 815	25 108
Субординований борг	17	291 697	278 949
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		**26 311 745**	**18 481 556**
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	1 517 172	1 255 432
Результат від операцій з акціонером		10 051	10 051
Нерозподілений прибуток		236 978	276 725
Резервні та інші фонди банку	19	67 083	53 298
Інші резерви		39 432	(106 706)
ЗАГАЛЬНА СУМА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		**1 870 716**	**1 488 800**
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		**28 182 461**	**19 970 356**

Затверджено до випуску Правлінням та підписано від його імені 26 квітня 2024 року.

Мороховський Вадим Вікторович
Голова Правління

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «БАНК ВОСТОК» УКРАЇНА м. Дніпро ІК 26237202

Сюскова Олена Петрівна
Головний бухгалтер

ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Звіт про сукупний дохід, прибуток або збиток
за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року
(у тисячах гривень)

	Прим.	За 12 місяців 2023 року	За 12 місяців 2022 року
Процентні доходи	20	2 667 076	1 697 733
Процентні витрати	20	(1 079 523)	(618 819)
Чистий процентний дохід (Чисті процентні витрати)		**1 587 553**	**1 078 914**
Комісійні доходи	21	1 264 842	1 090 455
Комісійні витрати	21	(713 444)	(392 398)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	30	(4 507)	56 934
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(8 449)	685
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		3 877	(2 153)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		166 618	223 266
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		33 512	186 829
Інші доходи		211	53
Інші витрати		(3 501)	(25)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	22	(416 804)	(827 062)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		24 495	18 490
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(466)	(1 108)
Інші операційні доходи (витрати)	23	78 370	(2 225)
Витрати на виплати працівникам	24	(689 464)	(539 190)
Амортизаційні витрати	10, 11	(125 934)	(120 492)
Інші адміністративні та операційні витрати	25	(706 076)	(434 428)
Прибуток (збиток) до оподаткування		**490 833**	**336 545**
Витрати на сплату податку	26	(254 799)	(61 021)
ПРИБУТОК (ЗБИТОК)		**236 034**	**275 524**
Інший сукупний дохід/(збиток):			
Компоненти іншого сукупного доходу, які будуть перекласифіковані у прибуток або збиток, до оподаткування:			
Прибутки (збитки) від фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, до оподаткування		187 239	(112 690)
Податок на прибуток, що відноситься до фінансових активів, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід у складі іншого сукупного доходу		(41 101)	7 569
Загальна сума іншого сукупного доходу		**146 138**	**(105 121)**
ЗАГАЛЬНА СУМА СУКУПНОГО ДОХОДУ		**382 172**	**170 403**
Звичайні акції		3 073 500	3 073 500
Базовий прибуток на акцію (гривень на акцію)		76,80	89,65

Затверджено до випуску Правлінням та підписано від його імені 26 квітня 2024 року.

Мороховський Вадим Вікторович
Голова Правління

Сюскова Олена Петрівна
Головний бухгалтер

ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2024 року
(у тисячах гривень)

	Прим.	31 грудня 2024 року	31 грудня 2023 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	4 092 890	6 532 001
Кредити та аванси банкам	7	2 674 033	985 431
Кредити та аванси клієнтам	8	10 389 110	8 243 854
Інвестиції в цінні папери	9	15 940 038	11 746 019
Похідні фінансові активи	30	465	–
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	47 367	36 691
Основні засоби	10	85 938	68 250
Активи з права користування	11	73 105	46 213
Інші фінансові активи	12	525 843	446 963
Інші нефінансові активи	12	98 156	77 039
ЗАГАЛЬНА СУМА АКТИВІВ		33 926 945	28 182 461
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	13	79 333	382 436
Кошти клієнтів	14	30 510 257	24 853 445
Орендні зобов'язання	11	80 924	46 387
Похідні фінансові зобов'язання	30	208	2 120
Інші залучені кошти	16	398 648	412 542
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		9 876	6 571
Забезпечення винагород працівникам		36 875	25 318
Поточні податкові зобов'язання		154 432	171 815
Інші фінансові зобов'язання	15	125 313	70 039
Інші нефінансові зобов'язання	15	24 848	21 330
Відстрочені податкові зобов'язання	26	44 113	28 045
Субординований борг	17	325 227	291 697
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		31 790 054	26 311 745
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	1 517 172	1 517 172
Результат від операцій з акціонером		10 090	10 051
Нерозподілений прибуток		480 028	236 978
Резервні та інші фонди банку	19	78 884	67 083
Інші резерви		50 717	39 432
ЗАГАЛЬНА СУМА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		2 136 891	1 870 716
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		33 926 945	28 182 461

Затверджено до випуску Правлінням 15 травня 2025 року
та підписано від його імені 16 травня 2025 року.

Мороховський Вадим Вікторович
Голова Правління

Сюскова Олена Петрівна
Головний бухгалтер

ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Звіт про сукупний дохід, прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року
(у тисячах гривень)

	Прим.	За 12 місяців 2024 року	За 12 місяців 2023 року
Процентні доходи	20	3 103 353	2 667 076
Процентні витрати	20	(1 206 064)	(1 079 523)
Чистий процентний дохід (Чисті процентні витрати)		1 897 289	1 587 553
Комісійні доходи	21	1 516 901	1 240 676
Комісійні витрати	21	(967 283)	(713 444)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	30	3 595	(4 507)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		35 845	(8 449)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		8 200	3 877
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		105 650	166 618
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		82 802	33 512
Інші доходи		326	211
Інші витрати		(2 434)	(3 501)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	22	(262 765)	(416 804)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		11 943	24 495
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		210	(466)
Інші операційні доходи (витрати)	23	61 872	78 370
Витрати на виплати працівникам	24	(811 411)	(689 464)
Амортизаційні витрати	10, 11	(127 174)	(125 934)
Інші адміністративні та операційні витрати	25	(1 037 992)	(681 910)
Прибуток (збиток) до оподаткування		515 574	490 833
Витрати на сплату податку	26	(260 724)	(254 799)
ПРИБУТОК (ЗБИТОК)		254 850	236 034
Інший сукупний дохід/(збиток):			
Компоненти іншого сукупного доходу, які будуть перекласифіковані у прибуток або збиток, до оподаткування:			
Прибутки (збитки) від фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, до оподаткування		26 311	187 239
Податок на прибуток, що відноситься до фінансових активів, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід у складі іншого сукупного доходу		(15 026)	(41 101)
Загальна сума іншого сукупного доходу		11 285	146 138
ЗАГАЛЬНА СУМА СУКУПНОГО ДОХОДУ		266 135	382 172
Звичайні акції		3 073 500	3 073 500
Базовий та розбавлений прибуток на акцію (гривень на акцію)		82,92	76,80

Затверджено до випуску Правлінням 15 травня 2025 року та підписано від його імені 16 травня 2025 року.

Мороховський Вадим Вікторович
Голова Правління

Сюскова Олена Петрівна
Головний бухгалтер